

Е. Л. Ананьян

**Кваліфікаційна (магістерська) робота.
Написання та оформлення: правила,
вимоги, рекомендації**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ГЕРМАНСЬКОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Е. Л. Ананьян

Кваліфікаційна (магістерська) робота. Написання та оформлення: правила, вимоги, рекомендації

для спеціальності 014 Середня освіта
предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)

Методичні рекомендації

Слов'янськ/Дніпро – 2023

УДК 001.8:373.5:811.111:821(100)(072)

М54

*Розглянуто та схвалено на засіданні
кафедри германської та слов'янської філології
ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”
(протокол № 12 від 22 червня 2023 р.)*

*Рекомендовано до друку Вченою радою
ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”
(протокол № 9 від 29 червня 2023 р.)*

Рецензенти:

Коротяєва І. Б. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської та слов'янської філології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Бескорса О. С. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Кваліфікаційна (магістерська) робота. Написання та оформлення: правила, вимоги, рекомендації : методичні рекомендації / уклад. Е. Л. Ананьян. Слов'янськ/Дніпро: ДДПУ, 2023. 52 с.

Методичні рекомендації «Кваліфікаційна (магістерська) робота. Написання та оформлення: правила, вимоги, рекомендації» створено на підтримку написання кваліфікаційної (магістерської) роботи, яка входить до навчального плану підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література).

УДК 001.8:373.5:811.111:821(100)(072)

© Е. Л. Ананьян, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО КВАЛІФІКАЦІЙНУ (МАГІСТЕРСЬКУ) РОБОТУ

РОЗДІЛ 2. ЕТАПИ РОБОТИ НАД КВАЛІФІКАЦІЙНОЮ (МАГІСТЕРСЬКОЮ) РОБОТОЮ

РОЗДІЛ 3. ТЕКСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

- ▶ **СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ**
- ▶ **ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ**
- ▶ **ВИМОГИ ДО ЗМІСТОВНОГО НАПОВНЕННЯ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ**
- ▶ **ОБСЯГ ТА ФОРМАТУВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ**
- ▶ **ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ЦИТУВАННЯ**
- ▶ **ПРАВИЛА ПОДАННЯ ПОСИЛАНЬ**

РОЗДІЛ 3. КВАЛІФІКАЦІЙНА (МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА: МОВА І СТИЛЬ НАПИСАННЯ

РОЗДІЛ 4. МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

РОЗДІЛ 5. МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

РОЗДІЛ 6. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

ЛІТЕРАТУРА

ДОДАТКИ

Додаток А. “Оформлення титульного аркуша кваліфікаційної (магістерської) роботи”

Додаток Б. “Оформлення анотації”

Додаток В. “Оформлення змісту”

Додаток Г. “Оформлення переліку умовних позначень”

Додаток Д. “Оформлення елементів бібліографічного списку з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»”

ПЕРЕДМОВА

Написання кваліфікаційної (магістерської) роботи є серйозним завданням для здобувачів вищої освіти у сфері їхньої науково-дослідної та науково-педагогічної діяльності. Кваліфікаційна (магістерська) робота покликана виконати такі завдання: демонстрація опанованих знань і набутих компетентностей за спеціальністю; дослідницька робота; здатність до самостійної роботи, критичного мислення та творчого підходу до розв'язання завдань; професійний розвиток; підготовка до подальших кар'єрних кроків тощо.

У цьому контексті актуальним є питання визначення уніфікованих вимог до змісту і структури кваліфікаційної (магістерської) роботи, усвідомлення здобувачами як загальних особливостей написання наукової роботи, так і конкретних аспектів дослідження з обраної спеціальності.

Методичні рекомендації «Кваліфікаційна (магістерська) робота. Написання та оформлення: правила, вимоги, рекомендації» створено на підтримку написання кваліфікаційної (магістерської) роботи, яка входить до навчального плану підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література).

Методичні рекомендації «Кваліфікаційна (магістерська) робота. Написання та оформлення: правила, вимоги, рекомендації» складаються з шести розділів, списку використаної літератури та додатків. Своєю змістовною складовою методичні рекомендації «Кваліфікаційна (магістерська) робота. Написання та оформлення: правила, вимоги, рекомендації» покликані забезпечити здобувачів компетентностями планування, організації, проведення та оформлення наукового дослідження; забезпечити знання щодо методології науково-експериментального дослідження в методиці навчання іноземних мов та зарубіжної літератури. У виданні висвітлено основні вимоги, які висуваються до кваліфікаційної (магістерської) роботи, зокрема вимоги щодо актуальності, новизни, достовірності, теоретичного та практичного значення, обробки наукової інформації, технічного оформлення наукової роботи тощо. Надані тестові завдання для самоконтролю знань розроблено відповідно до змісту навчального посібника з метою перевірити знання вимог та особливостей написання кваліфікаційної (магістерської) роботи. Представлений матеріал допоможе здобувачам скоординувати своє наукове дослідження та отримати плідні результати від своєї наукової роботи.

Методичні рекомендації «Кваліфікаційна (магістерська) робота. Написання та оформлення: правила, вимоги, рекомендації» призначено для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література), викладачів – керівників кваліфікаційних (магістерських) робіт, науково-педагогічних працівників, які здійснюють організацію і управління науково-дослідницькою діяльністю студентів.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО КВАЛІФІКАЦІЙНУ (МАГІСТЕРСЬКУ) РОБОТУ

Сьогодні в умовах динамічного розвитку освіти висуваються нові вимоги до якості освіти, зокрема, універсальності підготовки випускників вищих навчальних закладів. Однією з таких універсалій вважається процес формування і розвитку науково-дослідницьких компетентностей, які є умовою успішної наукової діяльності. Науково-дослідна робота здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література) є ключовою складовою їхньої професійної підготовки, що передбачає навчання студентів методології і методики дослідження, забезпечення опанування лінгвометодичної компетентності, формування стійких та прогресивних орієнтирів в педагогічній діяльності, розвиток раціонального творчого мислення тощо.

Кваліфікаційна (магістерська) робота є самостійним науковим дослідженням, яке виконується на завершальному етапі навчання студентів у вищому навчальному закладі. *Кваліфікаційна робота* відображає рівень теоретичних знань і практичних навичок випускника, його здатність до професійної діяльності як фахівця.

Метою виконання кваліфікаційної (магістерської) роботи є глибоке осмислення теми дослідження, оволодіння методами її самостійного вивчення, практичне застосування набутих знань і вмінь для вирішення конкретних задач, спрямованих на успішний професійний саморозвиток майбутнього фахівця.

Кваліфікаційна (магістерська) робота є досить складною формою самостійної, творчої роботи, з високим рівнем відповідальності. У зв'язку з цим у здобувачів часто виникає багато запитань стосовно вимог до змісту, структури, оформлення, процедури захисту тощо. Підкреслимо, що детальне ознайомлення із нормативними документами, що висвітлюють вимоги до організації та проведення роботи з написання кваліфікаційної роботи ще на початковому етапі значно полегшує її підготовку та зменшує ймовірність допущення типових помилок.

Відповідно до *Положення про кваліфікаційні роботи в Державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет»* висуваються такі **вимоги до виконання кваліфікаційної роботи:**

“2.1. Кваліфікаційна робота вимагає від здобувачів наукового підходу до вирішення актуальних проблем, навичок критичного аналізу літературних джерел, обробки статистичного матеріалу; прийняття оптимальних рішень щодо проблеми, порушеної у науковому дослідженні за допомогою інформаційних технологій; формування висновків і пропозицій, які б мали практичне застосування.

2.2. Кваліфікаційна робота передбачає застосування здобувачем набутих за період навчання теоретичних знань, навичок методичного характеру, емпіричного досвіду в процесі науково-педагогічної або практичної діяльності. Написання кваліфікаційної роботи сприяє формуванню вміння опрацювати наукову та навчальну літературу, нормативні джерела, статистичні дані з використанням сучасних інформаційних технологій; прогнозувати закономірності та тенденції, які були виявлені під час аналізу певних проблем; розробляти реальні пропозиції з питань удосконалення певної галузі науки.

2.3. Кваліфікаційна робота повинна:

- бути творчою, базуватися на використанні статистичних даних і чинних нормативно-правових актів;
- відповідати вимогам логічного й чіткого викладання матеріалу, обґрунтованості й достовірності фактів;
- відбивати вміння здобувачів користуватися раціональними прийомами пошуку, відбору, обробки й систематизації інформації, можливості працювати над певним конкретним науковим завданням;

- мати науково-практичну цінність, поєднувати теоретичне висвітлення питання теми з аналізом практики, демонструвати загальну та освітню культуру здобувачів;
- бути правильно оформленою (чітка структура, завершеність, чітке оформлення бібліографічних покликань, списку літератури, охайність виконання)”.

Пунктом 1.5. *Положення про кваліфікаційні роботи в Державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет»* зазначено: “Результати наукової розвідки повинні бути апробовані у вигляді публікацій у періодичних виданнях та наукових збірках, доповідей на науково-практичних конференціях тощо”.

Згідно з *Положенням про кваліфікаційні роботи в Державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет»* **організація виконання кваліфікаційних робіт** передбачає наступне:

“4.1. Виконання кваліфікаційних робіт здійснюється за індивідуальними планами, схваленими відповідними кафедрами й затвердженими деканом факультету.

4.2. Головними етапами виконання кваліфікаційних робіт є:

- вибір теми, отримання завдання для виконання роботи;
- добір і аналіз літератури, а також, за потреби, практичних матеріалів;
- укладання плану роботи;
- укладання плану-графіка виконання роботи;
- написання роботи;
- подання роботи науковому керівникові, отримання відгуку та усунення зазначених у ньому зауважень;

- рецензування роботи;

- подання роботи на кафедру.

4.3. Робота за однією і тією самою темою та подібними планами декількох здобувачів не дозволяється.

4.4. Здобувач зобов'язаний регулярно відвідувати консультації наукового керівника, подавати йому матеріал згідно з планом-графіком виконання роботи, узгоджувати зміст і перебіг виконання визначених у плані-графіку етапів, усувати зазначені керівником недоліки. За систематичних порушень плану-графіка підготовки кваліфікаційної роботи науковий керівник може виносити на засідання кафедри питання про припинення виконання здобувачем роботи”.

У *Положенні про кваліфікаційні роботи в Державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет»* зазначено, що

“4.7. Завершена й підписана здобувачем робота разом з відгуком наукового керівника в установлений термін подається на кафедру, на якій реалізується підготовка освітньої програми, і реєструється в спеціальному журналі”;

“4.8. Кваліфікаційні роботи здобувачів, на етапі допуску до захисту, в обов'язковому порядку підлягають перевірці на наявність ознак збігів / ідентичності / схожості”;

“5.1. Попередній захист кваліфікаційної роботи – презентація роботи перед членами кафедри, на якій реалізується освітня програма, відбувається не менше як за два тижні до атестації з метою контролю дотримання здобувачами вищої освіти індивідуальних календарних планів підготовки кваліфікаційних робіт та визначення рівня їхньої готовності, а також ознайомлення здобувачів вищої освіти з правилами та регламентом проведення основного захисту.

На підставі попереднього захисту завідувач кафедри/ гарант освітньої програми виносить рішення про допуск / недопуск роботи до захисту, яка повинна бути надана на кафедру в остаточному варіанті в термін не менше ніж один тиждень до дня захисту”;

“5.2. Захист кваліфікаційної роботи здійснюється в ДДПУ публічно. У випадках, коли тематика кваліфікаційних робіт становить науково-теоретичну або практичну цінність для організацій, захист може проходити на їх базі з дотриманням усіх вимог щодо процедури захисту” (див. *Положенням про кваліфікаційні роботи в Державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет»*

<https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/normativ/01092021%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86.%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B801.pdf>

Кваліфікаційна (магістерська) робота як метод оцінювання рівня якості підготовки має продемонструвати, що здобувач володіє системою загальних та спеціальних компетентностей, які здобуті у процесі навчання та практичної підготовки на рівні прогресивних досягнень науки у предметній області діяльності, що є запорукою його якісної професійної підготовки.

РОЗДІЛ 2. ЕТАПИ РОБОТИ НАД КВАЛІФІКАЦІЙНОЮ (МАГІСТЕРСЬКОЮ) РОБОТОЮ

Написання кваліфікаційної (магістерської) роботи – це складний процес, який складається з декількох етапів: підготовчий етап, проведення дослідження, робота над текстом наукового дослідження, рецензування та редагування, презентація результатів дослідження. Кожний етап, що представлено, зазвичай вміщує у собі декілька необхідних і взаємозумовлюючих дій:

Підготовчий етап	● Визначення теми та теоретичних основ наукового дослідження.
	● Збір і вивчення інформації.
	● Визначення проблеми дослідження, розробка методики.
	● Складання плану дослідження.
Проведення дослідження	● Обробка наукової інформації. Отримання нової наукової інформації на основі застосування необхідних методів. ● Перевірка отриманої наукової інформації на достовірність та об'єктивність. ● Доведення та аргументація того, що положення, висновки, рекомендації, виведені в роботі, є реально (об'єктивно) існуючими.
Робота над текстом наукового дослідження	● Робота над змістом структурних складових наукового дослідження. ● Технічне оформлення наукової роботи.
Рецензування та редагування	● Перевірка рукопису та виправлення наявних помилок.
Презентація результатів дослідження	● Попередній захист кваліфікаційної (магістерської) роботи. ● Складання науковим керівником відгуку та рецензентом рецензії на кваліфікаційну (магістерську) роботу. ● Захист кваліфікаційної (магістерської) роботи перед Державною атестаційною комісією.

Нижче представлено практичні поради здобувачу вищої освіти щодо організації процесу написання кваліфікаційної (магістерської) роботи за певними кроками:

1. Вибір теми: Виберіть тему, яка цікавить Вас і в якій Ви маєте достатні знання. Перегляньте літературу і наукові дослідження, щоб зрозуміти, чи вже були проведені подібні дослідження і який новий внесок Ви можете зробити.

2. Пошук і аналіз літератури: Проведіть ретельний пошук наукової літератури та інших джерел, що стосуються Вашої теми. Прочитайте і проаналізуйте ці джерела, зробивши висновки та виокремивши ключові ідеї та підходи, які Ви будете використовувати у своїй роботі.

3. Розробка плану: Створіть план для Вашої кваліфікаційної (магістерської) роботи. Розбийте його на розділи і підрозділи, визначте основні питання, які Ви будете досліджувати, і складіть загальну структуру роботи.

4. **Методологія:** Визначте методи та підходи, які Ви будете використовувати для збору та аналізу даних. Це можуть бути експерименти, опитування, спостереження, аналіз вже наявних даних, тестування тощо. Обґрунтуйте свій вибір методології та покажіть, як вона сприятиме досягненню Вашої мети.

5. **Збір та аналіз даних:** Проведіть збір необхідних даних для Вашого дослідження за допомогою обраної методології. Після цього проаналізуйте зібрані дані та виконайте статистичний аналіз для отримання висновків.

6. **Написання роботи:** Почніть з написання вступу, в якому Ви представите загальну характеристику кваліфікаційної (магістерської) роботи в рекомендованій послідовності. Потім переходьте до розділів, які включають основні результати Вашого дослідження, аналіз даних, висновки та рекомендації. Використовуйте науковий стиль письма, чіткі аргументи і підтримайте їх відповідними доказами з використаних джерел.

7. **Бібліографія:** Складіть список використаних джерел і форматуйте його відповідно до вимог “Оформлення елементів бібліографічного списку з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»”.

8. **Форматування:** Переконайтеся, що Ваша робота відповідає вимогам технічного оформлення.

9. **Рецензування та редагування:** Перегляньте Вашу роботу і внесіть необхідні корективи. Переконайтеся, що Ваша робота має послідовну структуру, відповідає стилістичним вимогам, не містить орфографічних та граматичних помилок. Врахуйте пропозиції, поради, надані науковим керівником, для покращення та вдосконалення кваліфікаційної (магістерської) роботи.

10. **Попередній захист кваліфікаційної (магістерської) роботи:** Підготуйте текст доповіді, який має охопити основні положення та результати проведеного наукового дослідження, а саме: назву теми, основну мету, завдання, об’єкт і предмет дослідження, стислий виклад змісту роботи та результати, отримані під час вирішення основних завдань. (За потребою після попереднього захисту кваліфікаційна (магістерська) робота може бути повернена на подальше опрацювання відповідно до висунених на попередньому захисті зауважень. На попередньому захисті кваліфікаційній (магістерській) роботі надається загальна оцінка та рекомендації щодо можливості представлення роботи до захисту.)

11. **Захист кваліфікаційної (магістерської) роботи перед Державною атестаційною комісією:** Підготуйте доповідь та презентацію, в якій Ви представите основні результати та висновки Вашої роботи перед Державною атестаційною комісією. Зробіть Вашу доповідь науковою та добре аргументованою за змістом. Надайте відповіді на поставлені запитання зрозуміло, переконливо, спокійно та доброзичливо. (Захист кваліфікаційної (магістерської) роботи відбувається публічно у присутності членів Державної атестаційної комісії та носить характер наукової дискусії.)

РОЗДІЛ 3. ТЕКСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

► СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

Структурними елементами кваліфікаційної (магістерської) роботи є:

- титульний аркуш;
- анотація;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- основна частина;
- список використаних джерел;
- додатки.

Наявність вказаних нижче елементів є обов'язковою, окрім *переліку умовних позначень!!!* Кожен з цих елементів, а також розділи основної частини та додатки мають починатися з нової сторінки.

**► ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ**

■ **ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ** Для кваліфікаційної (магістерської) роботи оформлюється один титульний аркуш (мовою написання роботи). Титульна сторінка є першою сторінкою роботи, її включають до загальної нумерації сторінок випускної роботи. Номер сторінки на титульному аркуші не ставлять. **ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ** оформлюється за встановленою формою (див. Додаток А. “Оформлення титульного аркуша кваліфікаційної (магістерської) роботи”).

■ **АНОТАЦІЯ** Анотацію наводять українською та англійською мовами. Обсяг на кожну анотацію становить 2-3 сторінки із витриманою структурою (актуальність теми, мета, об’єкт, предмет, завдання, методи, новизна, практичне значення дослідження, структура роботи, результати дослідження, вміст додатків). Орієнтовний текст анотації містить стислу інформацію про те, чому присвячено наукову роботу, що є предметом та матеріалом дослідження, що зроблено для досягнення поставленої мети. В анотації мають бути стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та за наявності практичного значення. Наприкінці анотації наводяться ключові слова відповідною мовою. Кількість ключових слів становить від п’яти до п’ятнадцяти. Ключові слова подають у називному відмінку, друкують в рядок через кому. Після ключових слів наводиться список публікацій здобувача за темою кваліфікаційної (магістерської) роботи; доповідей на науково-практичних конференціях, які відображають основні наукові результати кваліфікаційної (магістерської) роботи, засвідчують апробацію матеріалів кваліфікаційної (магістерської) роботи тощо. (див. Додаток Б. “Оформлення анотації”).

■ **ЗМІСТ** повинен містити назви структурних елементів (розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів роботи), заголовки (за їх наявності) із зазначенням нумерації та номери їх початкових сторінок. Слово **ЗМІСТ** друкується зверху в центрі сторінки великими літерами жирним шрифтом так само, як всі назви інших структурних елементів (частин) роботи. Крапку в кінці заголовку не ставлять. Між заголовком та текстом робиться пробіл у 3–4 інтервали (1 пропущений рядок).

Заголовки однакових ступенів рубрикації (**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ**) розташовуються у змісті один під одним. Заголовки кожного наступного ступеня (підрозділів стосовно розділів, пунктів стосовно підрозділів) зміщують на 1 абзацний відступ праворуч відносно заголовків попереднього ступеня. Всі заголовки починають з великої літери, крапку наприкінці заголовку не ставлять. Останнє слово кожного заголовка з’єднують крапками з відповідним йому номером сторінки в правому стовпчику змісту, залишаючи по 1 пробілу після заголовку та перед номером сторінки. Слова **ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, ВСТУП, РОЗДІЛ** (та **НАЗВА**), **ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ** друкуються великими літерами (див. Додаток В. “Оформлення змісту”).

■ **ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ** (за необхідності!!!) Перелік умовних позначень, символів, одиниць вимірювання, скорочень, специфічних термінів подається за необхідності у вигляді окремого списку. Додатково їхнє пояснення наводиться у тексті при

першому згадуванні. !!!Скорочення, символи, позначення, які повторюються не більше двох разів, до переліку не вносяться, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

Заголовок розділу **ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ** друкується великими літерами жирним шрифтом відцентровано (без абзацного відступу), симетрично до тексту. Крапку в кінці цього напису не ставлять. Між заголовком та текстом робиться пробіл у 3–4 інтервали (1 пропущений рядок).

Перелік друкують двома колонками, в яких ліворуч за абеткою наводять, наприклад, скорочення, праворуч – їх детальне розшифрування (див. Додаток Г. “Оформлення переліку умовних позначень”).

■ **ОСНОВНА ЧАСТИНА** Основна частина кваліфікаційної (магістерської) роботи має містити:

- вступ;
- розділи, підрозділи, пункти кваліфікаційної (магістерської) роботи;
- висновки до розділу;
- висновки.

■ **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ** містить всі джерела інформації, до яких звертався здобувач при написанні роботи (наукові, ілюстративні джерела, довідкова література тощо). Бібліографічний опис списку використаних джерел у кваліфікаційній роботі оформлюється з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» (Див. Додаток Д. “Оформлення елементів бібліографічного списку з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»”).

Список використаних джерел має містити щонайменше 50 позицій, з них щонайменше 25% – українські та зарубіжні джерела за останні 5-10 років, обсяг джерел іноземними мовами становить не менше 10% від загального обсягну бібліографічних джерел.

Усі публікації студента з теми дослідження обов’язково вносяться до списку використаних джерел.

■ **ДОДАТКИ** До додатків може включатися допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття кваліфікаційної (магістерської) роботи.

ДОДАТКИ оформлюють як продовження кваліфікаційної (магістерської) роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини (цей варіант бажаний за наявності у складі додатків декількох його складових частин), розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті випускної роботи.

Якщо **ДОДАТКИ** оформлюють як продовження кваліфікаційної (магістерської) роботи, то цей розділ починається з заголовку **ДОДАТКИ**, який друкується великими літерами, напівжирним шрифтом, відцентровано. Між заголовком та текстом робиться відступ у 3–4 інтервали (1 пропущений рядок). Кожен підрозділ **ДОДАТКІВ** (Додаток А, Додаток Б

...) починають з нової сторінки, їм дають заголовки-назви, надруковані вгорі напівжирним шрифтом малими літерами з першої великої симетрично до тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком-назвою малими літерами з першої великої напівжирним шрифтом друкується слово **Додаток** і велика літера, що позначає додаток (наприклад, **Додаток А**).

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, И, О, Ч, Ъ (наприклад, **Додаток А**, **Додаток Б**). Єдиний додаток позначається як **Додаток А**.

Ілюстрації, таблиці, графіки, діаграми, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. А.2. – другий рисунок Додатка А.

Ілюстрації позначають словом “Рис.” і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад, Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією посередині рядка. Якщо в роботі тільки одна ілюстрація, її нумерують за загальними правилами.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. Праворуч у верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис “Таблиця” із зазначенням її номера. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: Таблиця 1.2 (друга таблиця першого розділу). Заголовок таблиці відцентровано (посередині рядка без абзацного відступу), симетрично до самої таблиці. Якщо в роботі одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово “Таблиця” і її номер вказують один раз праворуч над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть “Продовження табл.” і вказують номер таблиці, наприклад: Продовження табл. 1.2 (продовження таблиці 2 першого розділу).

Примітки до тексту і таблиць, в яких вказують довідкові і пояснювальні відомості, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова “Примітки” ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

1. ...
2. ...

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова “Примітка” ставлять крапку.

► **ВИМОГИ ДО ЗМІСТОВНОГО НАПОВНЕННЯ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ**

■ **ВСТУП** Цей структурний розділ починається з нової сторінки, зі слова **ВСТУП**, написаного великими літерами жирним шрифтом відцентровано, симетрично до тексту. Крапку в кінці цього напису не ставлять. Між заголовком **ВСТУП** і текстом робиться відступ у 3–4 інтервали (1 пропущений рядок).

Кожна зі структурних частин вступу (**Актуальність дослідження, Мета дослідження, Завдання дослідження, Об'єкт дослідження, Предмет дослідження, Методи дослідження, Наукова новизна отриманих результатів, Теоретичне значення отриманих результатів, Практичне значення отриманих результатів, Апробація матеріалів кваліфікаційної (магістерської) роботи, Структура та обсяг кваліфікаційної (магістерської) роботи**) повинна виділятися напівжирним шрифтом та подаватися виключно у зазначеній послідовності.

Орієнтований обсяг вступу – до 5 сторінок.

Завдання **ВСТУПУ** – розкрити сутність і стан наукової проблеми, яка вивчається, обґрунтувати необхідність проведення дослідження, окреслити актуальність роботи, визначити її мету та завдання, а також окреслити хід її проведення.

ВСТУП починається з розкриття сутності проблеми і висвітлення її стану, значущості, підстав і вихідних даних для розробки теми та обґрунтування необхідності проведення дослідження. У **ВСТУПІ** висвітлюється загальна характеристику роботи, ступінь дослідження проблеми та стислий огляд літератури за темою (слід описати стан розробки обраної теми; узагальнити опрацьовану інформацію; назвати прізвища вітчизняних і зарубіжних авторів, які працювали над різними аспектами досліджуваної теми, виділити їхні найсуттєвіші і найцінніші досягнення та критично їх оцінити; конкретно вказати, які аспекти теми були досліджені, а які залишаються ще не вивченими, тобто довести необхідність і доцільність їх подальшої розробки).

Актуальність дослідження конкретної наукової проблеми зумовлюється соціальним замовленням, практичними завданнями певної галузі науки, необхідністю розширення сучасних уявлень про певні процеси чи явища, недостатнім рівнем розробки окремих аспектів наукової проблеми. Шляхом критичного аналізу та порівнянням з вже існуючими спробами розв'язання проблеми, що досліджується, обґрунтовується актуальність та доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки. Слід лаконічно сформулювати **актуальність** теми (тобто, підсумувати важливість дослідження теми, зазначивши чому ще не розроблені аспекти предмету дослідження необхідно дослідити).

Оскільки Вступ висвітлює *методологію дослідження*, необхідно максимально чітко сформулювати та визначити основні позиції, а саме:

Мета дослідження (традиційно, мета дослідження *визначає необхідність розв'язання завдань / передбачає вирішення завдань / досягається шляхом розв'язання завдань* тощо). **Мета дослідження** є визначенням авторської стратегії щодо здобуття нових знань про об'єкт та предмет дослідження. !!!Не можна формулювати мету так: «Дослідити (вивчити, проаналізувати) певний процес (об'єкт, явище)», оскільки дослідження й аналіз – це не мета, а засоби її досягнення. Тому доцільними були б, наприклад, такі формулювання, як *встановити, виявити, розробити, визначити, класифікувати* тощо. Формулюючи мету, здобувач має чітко зазначити, що саме він/вона хоче установити, визначити, виявити, з'ясувати в своїй роботі. Мета не повинна повторювати назву роботи.

Завдання дослідження повинні давати уявлення про те, що саме необхідно зробити в роботі для отримання конкретних результатів і досягнення поставленої мети. Весь комплекс завдань – це алгоритм конкретної програми дослідження, зумовлений логікою етапів наукового пошуку. Формулюючи завдання, здобувач має вказати, що конкретно він/вона передбачає зробити: *проаналізувати, визначити особливості, систематизувати вітчизняний і зарубіжний досвід, виокремити, дослідити й описати, розглянути, з'ясувати, простежити, показати, класифікувати, експериментально перевірити й обґрунтувати, визначити тенденції, окреслити шляхи підвищення ефективності, розробити рекомендації* тощо.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжують проблемну ситуацію і обрані для вивчення.

Предмет дослідження – це те, що міститься в межах об'єкта і підлягає безпосередньому вивченню у даній роботі. !!! В *об'єкті* дослідження визначається загальна сфера наукового пошуку, а в *предметі* чітко позначається явище, етап чи процес, що розглядатимуться в роботі в межах досліджуваного об'єкта.

Матеріал дослідження – основні джерела отримання інформації з обов'язковим зазначенням років їх публікації, кількості одиниць аналізу та обсягу джерел ілюстративного матеріалу. !!! Подається не перелік наукових праць, які автор аналізуватиме у своїй роботі, а зазначається коло тих джерел, які автор досліджуватиме і звідки братиме фактичний матеріал.

Методи дослідження – перераховуються використані наукові методи дослідження та змістовно відзначається, що саме досліджувалось кожним методом; обґрунтовується вибір методів, що забезпечують достовірність отриманих результатів та висновків. Це дає змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Наукова новизна отриманих результатів формулюється, виходячи з поняття “вперше”, яке означає, що подібних результатів не було до їхньої публікації. (!!! Подається інформація про нові наукові положення (рішення), запропонованих автором особисто. Необхідно показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (“вперше одержано”, “удосконалено”, “дістало подальший розвиток”.);

Теоретичне значення отриманих результатів це розкриття можливостей теоретичного застосування дослідницької роботи, опис того, як і в чому можуть застосовуватися отримані результати; теоретичне значення може мати запропонована дослідником концепція, виявлена закономірність, обґрунтований понятійний апарат тощо;

Практичне значення отриманих результатів. Визначаючи **практичне** значення результатів дослідження, треба зазначити, для якої саме галузі науки чи практики мають значення отримані результати і які нові знання вдосконалюють цю галузь; це можуть бути нові способи, технології, методи, методики, параметри тощо, тобто те нове, що дає виконана робота для практики роботи тієї галузі науки. Треба стисло повідомити про впровадження результатів досліджень, назвавши організацію/організації (заклад/заклади загальної середньої освіти), в якій/яких здійснено реалізацію, а також підкреслити корисність отриманих результатів.

Особистий внесок студента у розв'язання поставленої проблеми. Якщо у кваліфікаційній (магістерській) роботі використано ідеї або розробки, що належать співавторам, разом з якими здобувачем опубліковано наукові праці, обов'язково зазначається конкретний особистий внесок здобувача в такі праці або розробки.

Апробація матеріалів кваліфікаційної (магістерської) роботи. Якщо у студента є наукові публікації, виступи на конференціях, то інформацію про них необхідно також навести, зазначаючи, на яких саме конференціях висвітлювалися результати дослідження, і у скількох статтях або матеріалах конференцій вони були опубліковані); ксерокопії публікацій (титульний аркуш збірника, зміст, текст публікації, відповідні посилання) додаються до роботи при поданні її до захисту.

Структура та обсяг кваліфікаційної (магістерської) роботи. Анонсується структура кваліфікаційної (магістерської) роботи, зазначається її загальний обсяг; зазначається кількість позицій у списку джерел використаної літератури, а також додатки.

■ **ОСНОВНА ЧАСТИНА !!!** *Основна частина роботи* складається з розділів, підрозділів, пунктів та підпунктів, висновків до розділів. Кількість розділів для кваліфікаційної роботи студентів *другого (магістерського) рівня вищої освіти* – 2.

Назву кожного розділу треба сформулювати таким чином, щоб вона не виявилась ширше за тему самого дослідження або була рівновеликою їй. Розділ є тільки одним з аспектів теми, і його назва повинна віддзеркалювати цю підпорядкованість.

Кожний **РОЗДІЛ** починається з нової сторінки зі слова **РОЗДІЛ** та його порядковому номеру арабськими цифрами, які друкуються великими літерами жирним шрифтом відцентровано, симетрично до тексту. Крапку в кінці цього напису не ставлять. Потім з нового рядка великими літерами жирним шрифтом відцентровано, симетрично до тексту, без крапки в кінці пишуть назву розділу. Перенесення слів у назві розділу не допускається.

Частини розділів (підрозділи, пункти (за наявності), підпункти (за наявності), висновки до розділів) розміщуються відповідно один за одним у встановленій послідовності. Слід проте зазначити, якщо заголовок підрозділу, пункту тощо залишається наприкінці сторінки і під ним вміщається менше 2 рядків тексту, то в такому разі підрозділ або пункт разом з його назвою переноситься на наступну сторінку.

У кінці кожного розділу формують висновки зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів (Висновки до розділу 1 / Висновки до розділу 2). Вони узагальнюють підсумки кожного підрозділу та містить стислий виклад заключної інформації, відповідного підрозділу, абзаци формуються без нумерації.

РОЗДІЛ 1 є теоретичним обґрунтуванням об'єкту дослідження, його головна мета полягає в аналізі та систематизації питань з обраної проблематики. Це упорядкований огляд літератури, який встановлює зв'язок роботи студента з попередніми дослідженнями, де наводиться критичний аналіз опрацьованих студентом праць. У цьому розділі необхідно окреслити основні етапи вивчення лінгводидактичного явища, що досліджується, проаналізувати підходи науковців до його тлумачення та визначити аспекти, що не отримали належного висвітлення і які будуть вивчені у даній розвідці. Стисло, критично висвітлюючи роботи науковців, здобувач повинен назвати ті питання, що залишилися невирішеними і, отже, визначити своє місце у розв'язанні проблеми. Основними прийомами подання інформації у РОЗДІЛІ 1 є аналіз різних точок зору та формулювання власної. Загальний обсяг огляду літератури не повинен перевищувати 20-25 % обсягу основної частини роботи.

В кінці кожного підрозділу наводиться логічний підсумок викладених у підрозділі теоретичних (та/або практичних) положень (1-3 абзаци).

Розділ завершується структурним елементом Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2 має практичний характер. Зміст практичної частини можуть складати:

- *експериментальне дослідження*, проведене з використанням емпіричних методів (спостереження/ усне опитування/ письмове опитування (анкетування)/ метод експертних оцінок/ тестування/ моніторинг/ аналіз навчальних матеріалів і документів (програм загальноосвітніх установ, протоколів методичних комісій, програм-концепцій комунікативної іншомовної освіти, програмно-методичних матеріалів для загальноосвітніх навчальних закладів, текстів контрольних робіт учнів і т.п.)/ експеримент тощо), що передбачає збирання, опис, аналіз, узагальнення та осмислення отриманих результатів;
- *розробка навчально-методичних матеріалів для ЗЗСО*;
- *розробка циклу уроків*, підготовлених самостійно та апробованих здобувачем під час проходження виробничої (педагогічної) практичної підготовки або безпосередньо у його/її професійній діяльності.

Результати аналізу варто підкріплювати таблицями, діаграмами, графіками, рисунками, інфографічними зображеннями тощо.

Ілюстрації (графіки, діаграми, схеми) і таблиці необхідно наводити в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. У випадку, якщо розмір таблиці перевищує половину сторінки А4, вона може бути винесена в додатки до роботи.

Розділ завершується структурним елементом **Висновки до розділу 2**

■ **ВИСНОВКИ** Цю структурну частину роботи починають з нової сторінки. Заголовок структурної частини **ВИСНОВКИ** друкують великими літерами, жирним шрифтом симетрично до тексту. Крапку в кінці заголовку **ВИСНОВКИ** не ставлять. Між заголовком **ВИСНОВКИ** та текстом робиться відступ у 3–4 інтервали (1 пропущений рядок).

ВИСНОВКИ є заключним етапом наукового дослідження, у них викладаються найважливіші результати проведеної роботи. У загальних висновках послідовно, логічно викладають, синтезують та узагальнюють одержані результати власного дослідження. Висновки мають бути конкретними, не розлогими. Вони не повинні містити прізвищ науковців, лише обґрунтовані підсумкові твердження дослідника. У висновках необхідно наголосити на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, викласти рекомендації щодо їх використання. **ВИСНОВКИ** кваліфікаційної (магістерської) роботи викладаються на 4–5 сторінках.

■ **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ** Бібліографічний апарат кваліфікаційної (магістерської) роботи – ключ до використаних здобувачем джерел. Саме з нього можна зробити висновок про ступінь ознайомлення автора з наявною літературою стосовно досліджуваної проблеми. Бібліографічний апарат кваліфікаційної (магістерської) роботи складається з бібліографічного списку (списку використаних джерел) і бібліографічних посилань, які оформлюються з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» (Див. Додаток Д. «Оформлення елементів бібліографічного списку з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»»).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ це одна із суттєвих частин кваліфікаційної (магістерської) роботи, що віддзеркалює самостійну пошукову працю її автора і демонструє ступінь фундаментальності проведеного дослідження.

!!! Не слід включати до переліку ті джерела, на які не було зроблено посилання в роботі, отже, на кожне джерело повинно бути посилання у тексті роботи.

!!! СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ формується в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

Список використаних довідкових джерел У кваліфікаційній (магістерській) роботі після списку використаних науково-теоретичних джерел слід наводити список використаних довідкових джерел, до якого вносяться словники, енциклопедії, довідники, довідкові джерела з мережі Інтернет тощо (!!! якщо автор роботи використав ці джерела). Посилання на ці джерела в тексті роботи та їх бібліографічний опис у списку оформлюються згідно з вимогами до посилань і бібліографічного опису наукових джерел (Див. Додаток Д. “Оформлення елементів бібліографічного списку з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»”).

Список джерел ілюстративного матеріалу Після списку використаних довідкових джерел слід наводити список джерел ілюстративного матеріалу, до якого вносяться офіційні документи, закони, постанови, програми, міжнародно-правові документи, джерела з мережі Інтернет, електронні носії інформації тощо, з яких автор наукової роботи брав приклади для аналізу. Посилання на ці джерела в тексті роботи та їх бібліографічний опис у списку оформлюються згідно з вимогами до посилань і бібліографічного опису наукових джерел (Див. Додаток Д. “Оформлення елементів бібліографічного списку з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»”).

■ **ДОДАТКИ** До додатків доцільно включати: методичні матеріали для подальшого використання в освітньому процесі, фотокопії текстів (документів, схем, фотографій), слайди, таблиці допоміжних даних тощо. Таблиці, графіки, схеми, що наводяться в основній частині кваліфікаційної (магістерської) роботи, повинні бути пронумеровані і мати заголовок.

► **ОБСЯГ ТА ФОРМАТУВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ**

Обсяг кваліфікаційної (магістерської) роботи – без урахування списку використаних джерел та додатків від 50-ти сторінок основної частини друкованого тексту (тах: 80 сторінок).

Мова написання роботи – українська.

Оформлення кваліфікаційної (магістерської) роботи за допомогою комп'ютерної техніки виконується з використання шрифту **Times New Roman** з полуторним міжрядковим інтервалом і кеглем **14 пунктів**.

■ Текст кваліфікаційної (магістерської) роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 25 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

■ Відстань між назвою розділу і наступним текстом, між кінцем тексту і заголовком підрозділу, заголовком розділу і підрозділу має дорівнювати 3–4 інтервалам, тобто текст повинен починатися після 1 пропущеного рядка.

■ Міжрядковий інтервал у заголовку розділу або підрозділу повинен бути таким самим, як і в тексті роботи.

■ Абзацний відступ має дорівнювати 12 мм і повинен бути однаковим по всій роботі.

■ Не дозволяється розміщувати назву підрозділу, пункту або підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено менше 2 рядків тексту.

■ Кожну структурну частину роботи (**ЗМІСТ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ**) треба починати з нової сторінки.

■ Заголовки **структурних частин** кваліфікаційної (магістерської) роботи **ЗМІСТ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ** друкують великими літерами напівжирним шрифтом симетрично до набору (посередині рядка без абзацного відступу).

■ Заголовки підрозділів (1.1.; 2.2., тощо) друкують маленькими літерами (крім першої великої) напівжирним шрифтом з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовку не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Текст роботи починається з наступного рядка, через 3–4 інтервали (1 пропущений рядок).

■ Заголовки **пунктів** (за умови їхньої наявності) друкують маленькими літерами (крім першої великої) напівжирним шрифтом з абзацного відступу. У кінці надрукованого заголовку пункту становиться крапка. Відразу після заголовку пункту починається текст без переходу на наступний рядок.

■ **Нумерацію сторінок** розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць подають арабськими цифрами без знака №.

Всі сторінки кваліфікаційної (магістерської) роботи нумерують. Першою сторінкою кваліфікаційної (магістерської) роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок випускної роботи, не проставляючи його номера. Наступні сторінки нумерують у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

■ Номер **розділу** ставлять після слова **РОЗДІЛ**, після номера крапу не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу (наприклад, **РОЗДІЛ 1**).

■ **Підрозділи** нумеруються в межах кожного розділу перед назвою підрозділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу також ставлять крапку (наприклад, 1.2. – другий підрозділ першого розділу). Заголовки підрозділів друкуються у тому ж рядку, після номеру, маленькими літерами (крім першої великої) напівжирним шрифтом з абзацного відступу. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Між заголовком підрозділу і текстом (зверху і знизу) залишається один пропущений рядок.

■ **Пункти** (за умови їхньої наявності) нумеруються в межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту; між цифрами та в кінці номеру пункту ставлять крапки (наприклад, 1.2.3. – третій пункт другого підрозділу першого розділу). Заголовки пунктів (за умови їхньої наявності) друкують маленькими літерами (крім першої великої) напівжирним шрифтом з абзацного відступу. У кінці надрукованого заголовку пункту становиться крапка та на тому ж рядку починається текст пункту.

■ **Підпункти** (за умови їхньої наявності) нумерують в межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти.

► ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ЦИТУВАННЯ

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити **цитати**.

Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Загальні вимоги до цитування такі:

1. Текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання.

2. Цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручувань думок автора. Пропускання слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, в кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається.

3. При **непрямому цитуванні** (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути максимально точним у викладі думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів, робити відповідні посилання на джерело.

4) Цитування не повинно бути ні надмірним, ні недостатнім, бо в обидвох випадках знижується рівень наукової праці: надмірне цитування створює враження компілятивності праці, а недостатнє – знижує наукову цінність викладеного матеріалу.

5) Якщо треба виявити **ставлення автора праці** до окремих слів або думок з цитованого тексту, не порушуючи його цілісності, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику (!) або знак запитання (?).

6) Якщо автор роботи, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім – дефіс і вказуються ініціали автора кваліфікаційної (магістерської) роботи, а весь текст застереження вміщується у круглій дужці. Варіантами таких застережень є: (*курсив наш. – М. П.*), (*підкреслено мною. – М. П.*), (*виділено мною. – М. П.*), (*розбивка моя. – М. П.*).

7) Кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело.

► ПРАВИЛА ПОДАННЯ ПОСИЛАНЬ

Посилання подається в квадратних дужках [2, с. 248], де 2 – порядковий номер джерела в списку літератури, с. – скорочення слова “сторінка”, 248 – номер сторінки в джерелі. Відповідно, здійснене посилання на цитату, наведену на 248 сторінці другого джерела зі списку використаних джерел.

У посиланні на джерело номер сторінки може не зазначатися, якщо:

- цитується електронне джерело, яке не має нумерації сторінок;
- джерело (газетна стаття, інформаційний лист тощо) має обсяг, який не перевищує однієї сторінки;
- згадування про джерело наводиться узагальнено, як приклад праці, якою порушено те чи інше питання.

Посилання на ілюстрації в кваліфікаційній (магістерській) роботі вказують порядковим номером, наприклад, “*рис. 1.2*”. На всі таблиці кваліфікаційної (магістерської) роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово “таблиця” пишуть скорочено, наприклад: “... в *табл. 1.2*”. У повторних посиланнях вживають скорочено слово “дивись”, наприклад: “*див. табл. 1.3*”.

РОЗДІЛ 4. КВАЛІФІКАЦІЙНА (МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА: МОВА І СТИЛЬ НАПИСАННЯ

Мова і стиль кваліфікаційної (магістерської) роботи мають відповідати нормам та критеріям наукового стилю сучасної української літературної мови, характерними рисами якого є абстрактність, узагальненість, підкреслена логічність, предметність, однозначність і точність, ясність і об'єктивність викладу, насиченість інформації та її стислість, доказовість, оцінність, переконливість, аналіз, синтез, аргументація, пояснення причинно-наслідкових зв'язків, логічні підсумки.

Коментуючи більш детально надану вище інформацію, зазначимо, що основна мета стилю наукової прози полягає в передачі інформації, концентруючи увагу на фактах, доказах та логічному мисленні. Точність та чіткість є важливими аспектами цього стилю, оскільки невиправдані припущення або недостовірність фактів можуть негативно вплинути на достовірність дослідження. Користуючись чіткими формулюваннями та спеціальними термінами, науковець прагне мінімізувати двозначність та неоднозначність.

Стиль наукової прози передбачає наявність логічної структури. Чітко сформульовані вступ, основна частина та висновки допомагають організувати ідеї та забезпечити послідовність міркувань. Кожна розділова структура має відповідати основній тезі та впевнено підтримувати її доказами та прикладами. Для вираження логічних зв'язків існують спеціальні функціонально-синтаксичні засоби, що вказують на послідовність розвитку думки (*спочатку, насамперед, потім, по-перше, по-друге, отже*), заперечення (*проте, але, тоді як, однак*), причинно-наслідкові відношення (*таким чином, тому, завдяки цьому, відповідно до цього, крім того*), перехід від однієї думки до іншої (*раніше ніж перейти до..., звернімося до..., розглянемо, зупинимось на..., перейдемо до..., варто розглянути...*), результат, висновок (*отже, значить, як висновок, підсумовуючи, слід сказати...*).

Характерною рисою наукового тексту є його уніфікація, яка передбачає приведення до одноманітності, до єдиної форми не тільки термінології, а й вживання так званої загальнонаукової лексики, фразеології, в особливостях морфології та синтаксичної будови.

Коментуючи використання термінів у науковій роботі, підкреслимо: не зважаючи на те, що терміни – це умовна мова науки, не слід вводити в текст роботи велику кількість термінів, а створювати нові терміни самим й поготів. Терміни слід використовувати для вираження таких наукових понять, які позначаються в мові науки вже загальноприйнятими термінологічними одиницями, тобто відомі широкому колу фахівців цієї галузі. Усі терміни, які не є широковживаними, або ті, які розуміються науковцями по-різному, повинні отримати в роботі чіткі визначення – дефініції. При цьому слід надавати визначення різних авторів, обираючи наприкінці найбільш доцільне й обґрунтовуючи його. При першому використанні нового терміна надається його пояснення. При перекладі такого терміна в дужках наводиться його оригінальне написання. Синонімічні терміни в одному тексті не використовуються.

Фразеологія наукової мови покликана, з одного боку, визначати логічні зв'язки між частинами висловлювань (*навести приклади, повернути увагу, віддавати належне, наводити аргументи, спиратися на думку*); з іншого боку – позначати певні поняття, тобто виступати терміном (*ступінь дослідженості, наукова новизна, гіпотеза, теоретичне значення, питома вага, нагальна потреба*).

Специфіка наукового стилю в морфології – це висока частотність іменників, зокрема віддієслівних, відносних прикметників, числівників, дієслів широкої семантики. У науковій прозі широко представлені відносні прикметники, оскільки саме вони, на відміну від якісних, дають змогу з максимальною точністю визначати потрібні ознаки понять. Як відомо, від відносних прикметників не можна утворювати форми ступенів порівняння. Тому в текстах наукових праць, використовуючи якісні прикметники, надають перевагу аналітичним (складеним) формам ступенів порівняння, щоб витримувати однаковий стиль мовлення, використовуючи слова (*най*)більш, (*най*)менш. Дієслова й дієслівні форми мають у тексті наукових праць особливе інформаційне навантаження. Вони використовуються для

окреслення постійної ознаки предмета, у висвітленні дослідження, доведення, в описі експерименту тощо. Широко застосовуються також дієслівні форми недоконаного виду минулого часу дійсного способу, оскільки вони не фіксують ставлення до дії, яка описується, на момент висловлювання. Рідше застосовуються дієслова умовного (у формулюванні гіпотез) і майже ніколи – наказового способу. Часто використовуються зворотні дієслова, пасивні конструкції, що зумовлено необхідністю підкреслити об'єкт дії, предмет дослідження. Серед займенників особливо поширені вказівні (*цей, той, такий, який, котрий*), які не лише конкретизують предмет, а й визначають логічні зв'язки між частинами висловлювання. Неозначені займенники, зважаючи на неконкретність їхнього значення, у науковому тексті майже не використовуються. На позначення суб'єкта дослідження в науковій мові почали використовувати особовий займенник *ми*. Проте надто часте вживання цього займенника та його похідних в роботі слід уникати. Для цього застосовують конструкції з невизначено-особовими реченнями (*Спочатку проводять відбір дотичного навчального матеріалу...*), форму викладу від третьої особи (*Автор вважає...*), безособові форми на *-но, -то* (*Здійснено аналіз..., Визначено напрями...*). У писемній науковій мові часто вживаються вставні слова та словосполучення на позначення ступеня достовірності повідомлення. Завдяки таким словам той чи інший факт можна подати як достовірний (*справді, насправді, зрозуміло*), припустимий (*треба гадати, як видно*), можливий (*можливо, ймовірно*); вказати на джерело повідомлення, автора висловленої думки чи якогось виразу (*за повідомленням, на думку, на нашу думку*).

Науковий стиль характеризується досить жорсткими нормами синтаксису. Зміст наукового тексту потребує логічності та доказовості, що й зумовлює певну специфіку синтаксичної будови, зокрема необхідність детального відтворення причинно-наслідкових зв'язків (для пояснення, узагальнення, формулювання висновків тощо) спричиняє використання різних видів підрядних речень, дієприкметникових і дієприслівникових зворотів. Як було зазначено вище, необхідність аргументувати висловлювання і полегшити читачу розуміння завдяки чіткому членуванню тексту зумовлює широке використання паралельних конструкцій та вставних слів (*по-перше, по-друге, як вже зазначалося, як відомо* тощо). Прагнення до лаконічності, стислості призводить до синтаксичної компресії, яка зменшує надлишок інформації при збереженні її обсягу. Синтаксична компресія реалізується за рахунок безпідметних односкладових речень, речень з однорідними членами, переходу від речення до словосполучення, використання дієприкметникових, інфінітивних зворотів, прийменниково-відмінкових форм тощо. Також слід звернути увагу на синонімічні можливості синтаксису, серед яких є, наприклад, використання пасивних конструкцій замість активних, що створює безособовість висловлювання; можливість зміни порядку слів, що дозволяє оптимально розмістити смислові акценти; синтаксичну компресію; заміну дієслова-присудка сполученням іменника з дієсловом, яке стає при цьому напівзначущим (*цікавитися – становити інтерес для ..., аналізувати – проводити аналіз ...*).

У науковому тексті окрему увагу слід приділити використанню доказів та посилань. Вірогідність наукових тверджень підтримується науковими доказами, результатами експериментів та посиланнями на авторитетних дослідників. Необхідно грамотно цитувати використану літературу та посилалися на первісні джерела, дотримуючись наукової етики та правил цитування.

Отже, матеріал представлений вище демонструє вимоги щодо дотримання норм наукового стилю сучасної української літературної мови, що сприяє посиленню логізації викладу, забезпеченню послідовності і взаємозв'язку думок, повного й точного осмислення теми, переконливе обґрунтування висновків, результатів, яких було досягнуто під час дослідження тощо. Чітка послідовність мислення автора передбачає насамперед логічне, а не емоційно-чуттєве сприйняття наукового твору, тому емоційно-експресивні мовні засоби не мають бути домінантними в ньому, слід уникати вживання розмовних та експресивних слів і виразів, вигуків. Однак, стиль наукової прози не повинен бути лише сухим переліком фактів та даних. Це також мистецтво комунікації, де науковець може використовувати свої унікальні прийоми та стилістичні рішення для наголошення певних аспектів свого досліджень.

РОЗДІЛ 5. МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Методологія науково-експериментального дослідження в методиці навчання іноземних мов базується на двох основних підходах до наукового дослідження, які також можна виділити в будь-якій галузі наукового знання: **емпіричному** та **теоретичному**.

Відповідно до підходів, які зазначено вище, загальні методи пізнання можна умовно поділити на **методи емпіричного дослідження** та **методи теоретичних досліджень**, де МЕТОД розуміємо як *сукупність прийомів чи операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих вирішенню конкретного завдання*.

ЕМПІРИЧНІ МЕТОДИ НАУКОВО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

До методів емпіричного дослідження відносяться такі методи:

СПОСТЕРЕЖЕННЯ

- Спостереження – це систематичне, цілеспрямоване вивчення об'єкта.

Вимоги, що висуваються до спостереження: спостереження має бути ...	
Заздалегідь задумане	Спостереження проводиться для конкретного, чітко поставленого завдання.
Планомірне	Виконується за планом, складеним відповідно до завдання спостереження.
Цілеспрямоване	Спостерігаються лише певні сторони явища, що викликають інтерес у процесі дослідження.
Активне	Спостерігач активно шукає потрібні об'єкти, риси, явища.
Систематичне	Спостереження ведеться безперервно або за певною системою.
!!! Спостереження повинно проводитися з чітко поставленою метою: чим конкретніше мета спостереження, тим легше реєструвати його результати й робити достовірні висновки.	
!!! Кількість досліджуваних ознак повинна бути мінімальною, і вони повинні бути точно визначені.	
!!! Спостерігач повинен ретельно передбачити можливості появи помилок спостережень і по можливості попереджати їх.	

Перевагами спостереження є можливість вивчати явище в цілому, в динаміці, в природному функціонуванні реальних зв'язків і проявів водночас; проводити фіксацію педагогічних подій в момент їх перебігу; одержати інформацію про деталі освітнього процесу, які не вдається одержати іншими методами дослідження. До числа недоліків спостереження відносять: суб'єктивізм в оцінці освітнього процесу та недоступність інформації про мотиви діяльності; емоційний стан учасників експерименту; ефект першого враження; мала вибірка, яка робить отримані дані нерепрезентативними; пасивна позиція самого дослідника тощо.

ПОРІВНЯННЯ

● Порівняння – це процес становлення подібності або відмінності предметів та явищ дійсності, а також знаходження загального, притаманного двом або кільком об'єктам.

Вимоги, що висуваються до порівняння

!!! Порівнюватимуться лише такі явища, між якими можлива деяка об'єктивна спільність.

!!! Порівняння має здійснюватися за найбільш важливими, суттєвими (у плані конкретного завдання) рисами.

УСНЕ ОПИТУВАННЯ

● Усне опитування (бесіда, інтерв'ю) має на меті отримання інформації з проведеного дослідження або з певного досліджуваного явища шляхом установлення прямих контактів з випробуваними та іншими учасниками експерименту в умовах, що наближаються до природного спілкування. Цей метод не може використовуватися ізольовано, якщо методист-дослідник прагне до високого ступеня точності та об'єктивності очікуваних результатів. Переваги усного опитування: усні опитування дають конкретні результати, з їх допомогою можна отримати вичерпні відповіді на складні питання, що цікавлять дослідника; на усну відповідь витрачається менше часу та енергії, ніж на письмову. Однак такий метод має й свої негативні сторони: усі ті, хто відповідають, знаходяться в неоднакових умовах, деякі з них можуть отримати через додаткові запитання дослідника розширену інформацію; вираз обличчя або будь-якого жесту дослідника робить деякий вплив на того, хто відповідає. Питання, які використовуються для інтерв'ю, слід завчасно спланувати й скласти опитувальний лист, де має бути залишено місце і для запису (протоколювання) відповіді.

ПИСЬМОВЕ ОПИТУВАННЯ

● Письмове опитування (анкетування) полягає у вивченні різних думок учнів або тих, хто навчається, щодо способів і прийомів в оцінках навчання, пропозицій і побажань щодо їх покращення. Основним способом реалізації цього методу є **анкета**, зміст і форма якої визначаються специфікою дослідження.

Вимоги, що висуваються до анкети

!!! Анкета повинна чітко відповідати меті та характеру дослідження, можливостям опитуваних.

!!! Анкета повинна мати чітку структуровану форму, яка полегшує проведення анкетування для тих, кого досліджують, і для дослідника.

!!! Анкета зазвичай містить у комплексі всі можливі варіанти відповіді. Кожен варіант оцінюється кількісно – балами.

Анкетування – один з найбільш складних різновидів психологічного спілкування, оскільки зв'язок між головними його учасниками – викладачами, учнями та ін. – забезпечується за допомогою безлічі проміжних ланок, які впливають на якість одержуваних даних.

МЕТОД ЕКСПЕРТНИХ ОЦІНОК

● Метод експертних оцінок, який є різновидом опитування, пов'язаний із проведенням експертами (провідними фахівцями у галузі методики навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти) аналізу проблеми з подальшою формалізованою обробкою

результатів. Думки та професійний досвід спеціалістів дозволяють об'єктивно та неупереджено оцінити досліджувані явища.

ТЕСТУВАННЯ

● Тестування – це метод, запозичений із психології, емпіричний метод, діагностична процедура, що передбачає застосування тестів. У методиці навчання іноземних мов цей метод може бути використано для визначення та вимірювання психологічних характеристик мовленнєвої діяльності. У цьому контексті **тест** розглядається як контрольне завдання, що проводиться в умовах, рівних для всіх учнів. Тривалість тесту та його характер зазвичай співвідносяться з об'єктивними чинниками, результати виконання тесту піддаються кількісній обробці, що є показником певних підсумків освітнього процесу до моменту проведення тестового завдання. Тест може проводитися у вигляді поточного або підсумкового контролю. Тестове завдання відрізняється від звичайної вправи тим, що завжди має строго стандартну форму, однорідний та вузькоспрямований об'єкт.

РЕТРОСПЕКТИВНЕ ВИВЧЕННЯ ДОСВІДУ

● Ретроспективне вивчення досвіду – аналіз навчальних матеріалів і документів (програм загальноосвітніх установ, протоколів методичних комісій, програм-концепцій комунікативної іншомовної освіти, програмно-методичних матеріалів для загальноосвітніх навчальних закладів, текстів контрольних робіт учнів і т.п.), педагогічних поглядів і методичних теорій у світлі цієї проблематики.

ОБСТЕЖЕННЯ

● Обстеження становить вивчення досліджуваного об'єкта з певною мірою глибини й деталізації залежно від поставлених дослідником завдань. Синонімом слова “обстеження” є “огляд”, що говорить про те, що **обстеження** – це в основному початкове вивчення об'єкта, що проводиться для ознайомлення з його станом, функціями, структурою та ін. **Обстеження** можуть бути *зовнішніми* та *внутрішніми*.

Зовнішні: обстеження соціокультурної та економічної ситуації в регіоні, обстеження ринку освітніх послуг у галузі іноземних мов, рівня й широти поширення тієї чи тієї іноземної мови та ін.

Внутрішні: обстеження всередині навчального закладу – обстеження стану навчально-виховного процесу з іноземної мови, обстеження контингенту учнів та ін.

Обстеження проводиться за допомогою часткових методів емпіричного дослідження: спостереження, вивчення й аналізу документації, усного та письмового опитування, залучення експертів тощо. Будь-яке **обстеження** проводиться за заздалегідь розробленою докладною програмою, у якій детально планується зміст роботи, її методичний інструментарій (складання анкет, комплектів тестів, питальників, перелік документів, що необхідно дослідити тощо), а також критерії оцінки підлягають вивченню явищ і процесів. За нею йдуть етапи: збирання інформації, узагальнення матеріалів, підведення підсумків й оформлення звітних матеріалів.

МОНІТОРИНГ

● Моніторинг розуміється як постійний нагляд, регулярне відстеження стану об'єкта, значень окремих його параметрів з метою вивчення динаміки процесів, що відбуваються,

прогнозування тих чи тих подій, а також запобігання небажаних явищ. Моніторинг можна поділити на зовнішній та внутрішній. Для освітніх установ об'єктами зовнішнього моніторингу можуть бути параметри (показники) ринку освітніх послуг, ринку праці в регіоні, динаміка розвитку галузей економіки в ньому, платоспроможності населення й різних його категорій для прогнозування можливостей розвитку платних освітніх послуг, працевлаштування випускників та подальше їхнє освітнє й професійне зростання та ін. Об'єктом внутрішнього моніторингу нерідко є регулярне вивчення ставлення учнів, студентів до свого навчального закладу, до умов навчання й відпочинку, до викладачів, до освітніх програм та ін. Таке вивчення проводиться регулярно, наприклад, не рідше одного разу на семестр, анкетуванням учнів. При проведенні моніторингу використовуються й інші часткові емпіричні методи: вивчення документації (зокрема наявної статистики, відомчих звітів тощо, експертні оцінки та ін.).

УЗАГАЛЬНЕННЯ ПОЗИТИВНОГО ДОСВІДУ

● Узагальнення позитивного досвіду навчання іноземних мов у школах передбачає вивчення досвіду вчителів і виділення в ньому загальних, найбільш істотних для методики навчання та заданої для дослідження виду мовної діяльності, положень. На відміну від багатьох інших навчальних дисциплін, навчання іноземних мов не можна обмежити ні передачею суми знань, ні організацією систематичних тренувань для становлення навичок і вмінь. І в першому, і в другому випадках очікуваного ефекту досягти не вдається. При обґрунтуванні своїх законів і закономірностей методика спирається на передову практичну методику, на досвід учителів-практиків іноземних мов, які творчо працюють.

Узагальнення як метод дослідження вимагає аналізу конкретних фактів з певних теоретичних позицій. До цього методу дослідження можна віднести й критичне вивчення педагогічних (лінгвістичних, психологічних та ін.) і методичних теорій. У науковому відношенні такий аналіз дозволяє простежити еволюцію методичних ідей, що висунуті як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями; зв'язок і спадкоємність у їхньому розвитку; визначити ступінь новизни у вирішенні практичних питань цієї наукової проблеми.

Об'єктом вивчення можуть бути:

- 1) масовий досвід – для виявлення основних тенденцій розвитку освіти;
- 2) негативний досвід – для виявлення типових недоліків;
- 3) передовий досвід, у процесі якого виявляються, узагальнюються, стають надбанням науки й практики нові педагогічні знахідки.

Існує два різновиди передового педагогічного досвіду:

ПЕДАГОГІЧНА

МАЙСТЕРНІСТЬ, яке полягає в умілому, раціональному, комплексному використанні педагогом рекомендацій науки.

ПЕДАГОГІЧНЕ НОВАТОРСТВО,

тобто досвід, який містить власні творчі знахідки: нові освітні послуги, новий зміст, форми і методи, прийоми і засоби навчання та ін.

У будь-якому випадку, щоб можна було досліджуваний досвід назвати передовим, він повинен відповідати кільком критеріям: новизна, висока результативність, відповідність сучасним досягненням науки, стабільність, можливість використання досвіду іншими педагогами або/та навчальними закладами, оптимальність досвіду.

!!! NB: Проте *варто не забувати*, що **Узагальнення позитивного досвіду навчання** як метод дослідження є відносно пасивним, оскільки використання цього методу не передбачає реалізацію дослідником на практиці власних задумів.

ЕКСПЕРИМЕНТ

● **Експеримент** (лат. experimentum) – загальний емпіричний метод дослідження, суть якого полягає в тому, що явища і процеси вивчаються в строго контрольованих і керованих умовах.

● **Методичний експеримент** – це організована для вирішення методичної проблеми спільна діяльність випробовуваних і експериментатора, невід’ємними **ознаками** якої є:

- 1) точна обмеженість у часі (початок і кінець);
- 2) наявність попередньо сформульованих гіпотез;
- 3) план і організаційна структура, адекватні висунутим гіпотезам;
- 4) можливість ізольованого врахування методичного впливу досліджуваного чинника;
- 5) вимір вихідного й заключного стану релевантних для проблеми дослідження знань, умінь і навичок випробовуваних за відповідними критеріями.

Етапи підготовки та проведення експерименту

I. Діагностичний етап (На цьому етапі відбувається виявлення проблеми та обґрунтування її актуальності: аналіз стану педагогічного процесу з досліджуваної проблеми, виявлення і формулювання суперечностей, що потребують корекції за допомогою нових методик, технологій, структур, нового функціонального механізму).

II. Прогностичний етап (Постановка цілей і завдань, формулювання гіпотези, прогнозування очікуваних позитивних результатів, а також негативних наслідків. Розробка програми експерименту).

III. Організаційний етап (Забезпечення організаційних, нормативно-правових, психолого-педагогічних умов для здійснення дослідно-експериментальної діяльності; підготовка матеріальної бази та методів, технологій забезпечення експерименту; визначення та підготовка виконавців та учасників тощо).

IV. Практичний етап (Констатуючі зрізи, відстеження результатів, моніторингові дослідження).

V. Узагальнюючий етап (Обробка даних, співвіднесення результатів експерименту з поставленою).

!!! NB: До початку експерименту необхідно розробити план (програму) його проведення, у якому сформульовано мету та завдання експерименту; визначено об’єкт, що підлягає експериментальній перевірці; обґрунтовано обсяг експерименту; кількість дослідів, послідовність їх реалізації; визначено фактори впливу на об’єкт дослідження та у якій послідовності вони будуть змінюватись у процесі експерименту; обґрунтовано засоби вимірювання; визначено способи обробки та аналізу експериментальних матеріалів тощо.

Якщо спиратися на характеристику етапів експерименту, наявну в психології та педагогії, можна розрізнати щонайменше **три види** експериментальної діяльності: *констатувальний*, *формувальний* (навчальний, творчо-перетворювальний), *контрольний* (той, що контролює). Ця структура науково-практичного дослідження найбільш часто й успішно реалізується в роботах з методики навчання іноземних мов.

Констатувальний експеримент визначає вихідні дані для подальшого дослідження (наприклад, початковий рівень знань і вмінь учнів з якогось розділу програми). Констатувальний експеримент проводиться на початку дослідження з метою виявлення і позитивних, і негативних сторін аналізованої проблеми. Дані цього виду експерименту використовуються для організації подальших видів експерименту.

Формувальний (навчальний, творчо-перетворювальний, основний) експеримент базується на навчанні з уведенням нового чинника (новий матеріал, нові засоби, прийоми, форми навчання та ін.), конструюються нові педагогічні технології, визначається ефективність їх застосування.

Контрольний (перевірка) експеримент становить завершальний етап дослідження, за допомогою якого через якийсь проміжок часу після навчального експерименту визначається рівень знань і вмінь учнів, розвитку будь-якої якості особистості за матеріалами навчального експерименту. Цей експеримент повністю або частково відтворює умови і хід констатувального експерименту. Якщо контрольний експеримент підтверджує зроблені висновки, дослідник узагальнює отримані результати, які й стають теоретичним та методичним надбанням методики навчання іноземних мов.

За **умовами** проведення експеримент може бути *індивідуальним*, *лабораторно-груповим* (або штучним) і *природним* (або класним).

При *лабораторному* експерименті учень, студент (або невелика їх група) “ізолюються” від решти колективу навчальної групи, щоб забезпечити більш детальне й уважне вивчення будь-яких аспектів і точний облік результатів експерименту. Лабораторні експерименти проводяться зазвичай у позанавчальний час.

Індивідуальний лабораторний експеримент – найбільш штучний з усіх різновидів експерименту, оскільки передбачає індивідуальні заняття з випробуваними. Експериментатор проводить заняття в позанавчальний час за задалегідь наміченим планом.

Груповий лабораторний експеримент становить заняття з групою піддослідних з 5 – 10 осіб також у позанавчальний час за наміченим планом (у рамках гіпотези дослідження).

Природний експеримент має низку відмінних рис: – зумовленість навчальним планом, цілями, завданнями, умовами навчання іноземної мови в цьому типі навчального закладу; – обов’язковість дотримання природних умов освітнього процесу (щодо складу та кількості учнів у класі або групі, матеріалу, сітки годин); – масовість (він може проводитися в одному або кількох класах однієї або кількох шкіл).

За **кількістю протиставлених гіпотез** (варіантів) розрізняють *горизонтальний* (варіантний) і *вертикальний* (неваріантний) експерименти.

Горизонтальний експеримент передбачає наявність експериментальної й контрольної груп, тобто протиставляються два або більше варіантів розв’язання досліджуваної проблеми. Часто горизонтальний експеримент називають порівняльним.

Вертикальний експеримент виключає протиставлення двох груп випробовуваних, тобто в експерименті бере участь тільки одна група. У цьому випадку відсутня термінологія “контрольна/експериментальна група”, а використовується тільки одне позначення – “група”.

За **термінами проведення** експеримент можна назвати *короткочасним* (епізодичним) або ж *тривалим* (систематичним). Ці характеристики притаманні тільки природному експерименту.

Короткочасний (епізодичний) експеримент проводиться в класі в природних умовах навчання. При проведенні такого експерименту велику трудність становить збереження зв'язку й наступності експериментальних занять з іншими заняттями з іноземної мови. Тому важливо стежити за тим, щоб прийоми роботи, якими володіють учні, не суперечили тим прийомам, які експериментатор пропонує в процесі епізодичного експерименту. Наприклад, якщо учні звикли робити переклад тексту з іноземної мови рідною, а на кількох заняттях їх просять зробити переклад навпаки (із рідної іноземною), то такий підхід може призвести до того, що учні зовсім перестануть перекладати текст. Звідси напрашується висновок – епізодичний експеримент передбачає попереднє спостереження за роботою вчителя й учнів.

Тривалий (систематичний) експеримент проводиться у вигляді занять з класом протягом кількох місяців, півріччя або всього навчального року. Такий експеримент необхідний у випадках, коли досліджуються закономірності формування мовних і мовних навичок і вмінь, ступені розвитку вмінь та ін.

ТЕОРЕТИЧНІ МЕТОДИ НАУКОВО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

До найбільш уживаних теоретичних методів дослідження належать:

- аналіз і синтез;
- порівняння;
- абстрагування й конкретизація;
- узагальнення;
- формалізація;
- індукція;
- дедукція;
- ідеалізація;
- аналогія й моделювання.

АНАЛІЗ

● *Аналіз* – це розкладання досліджуваного цілого на частини, виділення окремих ознак і якостей явища, процесу або відношень явищ, процесів.

СИНТЕЗ

● *Синтез* – з'єднання різних елементів, сторін предмета в єдине ціле або систему. *Синтез* є протилежний аналізу спосіб, що полягає у дослідженні явища в цілому, на основі об'єднання пов'язаних між собою елементів в єдине ціле. Синтез дозволяє узагальнювати поняття, закони, теорії.

Аналіз і синтез тісно пов'язані між собою: За допомогою аналізу виділяються й досліджуються окремі ознаки предмета чи явища. Це дає можливість вивчити його структуру, відокремити суттєві риси від несуттєвих, розкрити різнобічні зв'язки предмета, що розглядається, з іншими предметами реальності, з'ясувати властиві йому протиріччя. Але

виділені в такий спосіб ознаки є недостатніми, оскільки вони досліджуються окремо і не зіставляються між собою. Для того, щоб розглянути їх як елементи цілого, використовується синтез, що встановлює єдність складових предмета.

ПОРІВНЯННЯ

● *Порівняння* – це пізнавальна операція, що лежить в основі суджень про подібності або відмінності об'єктів. У дослідженнях з методики навчання іноземних мов застосовують зазвичай **три види порівнянь**:

- *порівняння педагогічних явищ за однією ознакою*, наприклад, порівняння успішності учнів у контрольних й експериментальних групах після експериментального навчання;

- *порівняння однорідних педагогічних явищ за кількома ознаками*, наприклад, порівняння знань і вмінь учнів контрольних та експериментальних груп за швидкістю засвоєння знань, міцності засвоєння знань, уміння творчо використовувати знання тощо;

- *порівняння різних етапів у розвитку одного педагогічного явища*, наприклад, порівняння рівня навичок читання в учнів за роками або етапам навчання іноземної мови.

Для того, щоб процес порівняння був ефективним, необхідно дотримуватися правила відношень між порівнюваними об'єктами – ознаки (критерії, підстави) порівняння. Ознаки порівняння дозволяють виявити якісні та кількісні характеристики порівнюваних об'єктів. Складовою частиною порівняння завжди буде аналіз, бо для будь-якого порівняння в явищах слід виокремити відповідні ознаки порівняння. Оскільки порівняння – це встановлення певних відношень між явищами, тому природно, що в ході порівняння використовується й синтез.

АБСТРАГУВАННЯ

● *Абстрагування* (від лат. abstractio – віддалення) – метод наукового пізнання, що полягає в мисленому виділенні суттєвих, найістотніших рис, відношень, сторін предмета. За його допомогою формується ідеальний образ реальності. Наукова абстракція підпорядкована певним вимогам: по-перше, треба знати, від чого ми абстрагуємось; по-друге, визначити, до якої межі можна коректно абстрагуватися; по-третє, треба мати на увазі, що інтервал абстрагування, в якому створюється ідеальний об'єкт для теорії, залежить лише від об'єктивних умов. Є певна різниця між поняттями «абстрагування» і «абстракція»: перше з них відображає процес, а друге – наслідок абстрагування. Процес абстрагування є складним, двоступеневим: спочатку відокремлюються суттєве від несуттєвого, загальне від одиничного, важливе від неважливого, а потім встановлюється незалежність або слабка залежність об'єкта пізнання від певних факторів для того, щоб відвернутися від них. Операція абстрагування застосовується як до реальних, так і до абстрактних об'єктів, котрі раніше вже досягли певного ступеня абстракції. При абстрагуванні абстрактних об'єктів ступінь їхньої абстракції підвищується.

КОНКРЕТИЗАЦІЯ

● *Конкретизація* (від лат. concretus – густий, твердий) – метод дослідження предметів у всій різнобічності їх, у якісній багатосторонності реального існування на відміну від абстрактного вивчення предметів. При цьому досліджується стан предметів у зв'язку з певними умовами їх існування та історичного розвитку.

УЗАГАЛЬНЕННЯ

● *Узагальнення* – одна з основних пізнавальних розумових операцій, що полягає у виділенні й фіксації відносно стійких, інваріантних властивостей об'єктів та їх відношень. Порівнюючи з певного погляду об'єкти деякої групи, дослідник відокремлює загальні властивості від часткових і позначає їх поняттям, що дозволяє в скороченому, стислому

вигляді охоплювати все різноманіття об'єктів, зводити їх у певні класи, а потім за допомогою абстракцій оперувати поняттями без безпосереднього звернення до окремих об'єктів. Функція узагальнення полягає в упорядкуванні різноманіття об'єктів, їх класифікації. Так, перед дослідником-методистом стоїть завдання вибрати з усього різноманіття вправ підручника ті види завдань, які сприятимуть формуванню, скажімо, мовної та дискурсивної компетенції. У першу чергу експериментатор виділить загальні властивості таких вправ, позначить їх певним терміном. Потім дослідник буде оперувати цими поняттями при складанні класифікації відповідності компетенцій, не звертаючись безпосередньо до тієї чи тієї окремо взятої вправи.

ФОРМАЛІЗАЦІЯ

- *Формалізація* – відображення результатів мислення в точних поняттях і сутності. це метод вивчення різних об'єктів, при якому основні закономірності явищ і процесів відображаються в знаковій формі, за допомогою формул або спеціальних символів. Формалізація забезпечує спільність підходів до вирішення різних завдань, дозволяє формувати відомі моделі предметів і явищ, установлювати закономірності між фактами, що вивчаються.

ІНДУКЦІЯ

- *Індукція* – є формою наукового пізнання, що спрямоване на з'ясування причинно-наслідкових зв'язків, узагальнення емпіричних даних на основі логічних висувань від конкретного до загального, від відомого до невідомого. Індуктивний метод використовується дослідником після збору окремих суджень з проблемами дослідження, на основі яких робиться загальний висновок. Індуктивні знання мають імовірний характер, бо вони завжди висловлюють припущення про існування певної закономірності. Вірогідність такого припущення перевіряється експериментальним дослідженням. Тому індукція є обов'язковою складовою експерименту, що допомагає визначити причинність досліджуваних явищ, з'ясувати, чому одні з них спричиняють зміни інших.

ДЕДУКЦІЯ

- *Дедукція* виводиться шляхом висувань від загального до конкретного і тому дає вірогідні знання, а не ймовірні (як індукція). Основою дедуктивного методу виступають наукові положення й постулати, що не вимагають дослідно-експериментального підтвердження, а сприймаються як аксіоми. Дедуктивний метод також використовуються після збору необхідної інформації з проблеми дослідження, на основі якого із загальних висновків робляться окремі висновки й судження.

ІДЕАЛІЗАЦІЯ

- *Ідеалізація* – уявне конструювання понять про об'єкти, що не існують в дійсності, але мають прообрази в реальному світі. У методиці навчання прикладом ідеалізації є зміст освіти, що задається навчальними програмами, оскільки в подальшому ця ідеалізація наповнюється конкретикою в підручнику, а також у діяльності вчителя, викладача, збагачуючись особистістю вчителя, усім багатством її інтелектуальної, емоційної й вольової сфери, а також ідеальне поняття “середній учень”, на якого зазвичай розраховується весь освітній процес.

Утворивши за допомогою ідеалізації поняття такого роду про об'єкти, можна в подальшому оперувати з ними в міркуваннях як з реально існуючими об'єктами й будувати абстрактні схеми реальних процесів, що слугують для більш глибокого їх розуміння. У цьому сенсі ідеалізація співвідноситься з методом моделювання.

АНАЛОГІЯ

● *Аналогія* – розумова операція, яка полягає в тому, що знання, отримане з розгляду будь-якого одного об'єкта (моделі), переноситься на інший, менш вивчений, менш доступний для вивчення, менш наочний об'єкт, іменованій прототипом, оригіналом. З аналогією тісно пов'язане таке поняття, як моделювання – опосередковане практичне або теоретичне дослідження об'єкта, при якому безпосередньо вивчається не сам цікавий для нас об'єкт, а деяка допоміжна штучна або природна система.

МОДЕЛЮВАННЯ

● *Моделювання* – це штучна система, яка відображає з певною точністю властивості об'єкта, що досліджується. Побудова моделі, як правило, спрощує оригінал, узагальнює його. Це сприяє узагальненню і систематизації інформації про нього. Кожна модель має фіксувати найголовніші риси об'єкта вивчення. Дрібні фактори, зайва деталізація, другорядні явища ускладнюють саму модель та заважають її теоретичному дослідженню. Всі моделі можуть бути створені на основі глибокого розуміння функцій і властивостей, які вони моделюють. Модель завжди виступає як аналогія і є проміжною ланкою між висунутими теоретичними положеннями та їх перевіркою в реальному освітньому процесі.

Модель дозволяє:

- наочно, у вигляді схем, креслень, коротких словесних характеристик, опису охарактеризувати процес, що вивчається;
- описати явище у вигляді матриць, символів тощо.

РОЗДІЛ 6. МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Відповідно до інформації наданої вище наукове дослідження в межах написання кваліфікаційної (магістерської) роботи реалізується на двох рівнях: емпіричному та теоретичному. Типовими методами, які застосовуються на емпіричному рівні, є спостереження, порівняння, опитування (усне/письмове), тестування, вимірювання, експеримент тощо. Типові методи теоретичного дослідження – аналіз і синтез, порівняння, абстрагування й конкретизація, узагальнення, індукція, дедукція тощо.

Для розв'язання поставлених завдань кваліфікаційної (магістерської) роботи з методики навчання зарубіжної літератури рекомендовано використовувати типовий комплекс таких методів дослідження:

- емпіричні: бесіди зі шкільним колективом, педагогами-словесниками й учнями; тестування вчителів (викладачів) зарубіжної літератури та здобувачів освіти із метою діагностування рівня сформованості певних умінь і навичок; педагогічні спостереження й аналіз занять з зарубіжної літератури; аналіз творчих робіт, усних і письмових відповідей здобувачів освіти; моделювання уроків з метою посилення їх окремо взятого аспекту дослідження; педагогічний експеримент (констатувальний (той, що проводиться на самому початку експерименту), формувальний (що реалізується у процесі дослідження) і контрольний (остаточний зріз, який якраз і допомагає виявити досягнення й набутки));

- теоретичні: вивчення та аналіз літературознавчої, психолого-педагогічної й навчально-методичної літератури з основної проблеми дослідження; ретроспективний та прогностичний аналіз чинної навчальної програми, підручників і навчальних посібників з зарубіжної літератури; теоретичне узагальнення педагогічного досвіду з означуваної проблеми; розробка змісту та системи роботи над збагаченням словникового запасу (літературознавчих понять, категорій, термінів) з теорії літератури; статистична обробка й порівняльна характеристика результатів традиційного та дослідного навчання.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Характерними ознаками будь-якого наукового дослідження є ...

- А. ... творчий характер і самостійність.
- Б. ... новизна та унікальність.
- В. ... наступність знань і зв'язок з іншими науками.
- Г. ... органічний зв'язок теорії та практики.
- Ґ. ... усі відповіді правильні.
- Д. ... немає правильної відповіді.

2. Встановіть черговість етапів виконання науково-дослідної роботи:

- А. уточнення проблеми і складення змісту.
- Б. вивчення літературних джерел.
- В. вибір теми.
- Г. визначення мети дослідження
- Ґ. формулювання завдань.
- Д. проведення експерименту, досліду.
- Е. аналіз результатів експерименту та систематизація накопиченого матеріалу;
- Є. складання розширеного плану роботи.
- Ж. літературне оформлення.

3. Основними стильовими ознаками наукового стилю є ...

- А. ... абстрагованість, узагальненість, підкреслена логічність.
- Б. ... однозначність і точність, ясність і об'єктивність викладу.
- В. ... доказовість, використання коротких простих речень, експресивність.
- Г. ... немає правильної відповіді.

4. Як співвідносяться об'єкт і предмет дослідження?

- А. Не пов'язані один з одним.
- Б. Об'єкт входить до складу предмета дослідження.
- В. Об'єкт містить в собі предмет дослідження.
- Г. Об'єкт протиставлений предмету дослідження.
- Ґ. Об'єкт дублює предмет дослідження.

5. Об'єкт дослідження – це ...

- А. ... наукове припущення, висунуте для пояснення будь-яких явищ або причин.
- Б. ... нове знання, здобуте в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень.
- В. ... інтуїтивне пояснення явищ.
- Г. ... процес або явище, що породжує проблемну ситуацію.
- Ґ. ... кінцевий результат, на досягнення якого спрямовано дослідження.

6. Предмет дослідження:

- А. є теоретичним відтворенням об'єктивної дійсності.
- Б. визначає проблемну ситуацію.
- В. визначає закономірності явищ, на яких будуються теорії.
- Г. формулює нові ідеї.
- Ґ. дозволяє перевірити результати на практиці.

7. Формулювання мети дослідження відповідає на питання: ...

- А. ... що досліджується?
- Б. ... для чого досліджується?
- В. ... ким досліджується?

Г. ... коли досліджується?

Г. ... де досліджується?

8. Вибір теми дослідження визначається ...

А. ... актуальністю.

Б. ... відображенням теми в літературі.

В. ... інтересами громадськості.

Г. ... суспільною значимістю.

Г. ... наявністю інтересів.

9. Завдання являють собою етапи роботи ...

А. ... з досягнення поставленої мети.

Б. ... пов'язані з вибором об'єкта дослідження.

В. ... доповнюють мету.

Г. ... пов'язані з вибором предмета дослідження.

Г. ... для подальших досліджень.

10. На теоретичному рівні застосовуються метод/методи ...

А. ... аналіз.

Б. ... синтез.

В. ... абстрагування.

Г. ... узагальнення.

Г. ... індукція.

Д. ... всі варіанти відповідей.

11. Емпіричний рівень пізнання – це ...

А. ... опис.

Б. ... вимірювання.

В. ... експеримент.

Г. ... спостереження.

Г. .. все разом.

12. Моделювання – це ...

А. ... збирання відомостей або думок за допомогою анкети.

Б. ... дослідження яких-небудь об'єктів, систем, явищ шляхом побудови і вивчення їх моделей.

В. ... один з методів наукового дослідження, в якому вивчення явищ відбувається за допомогою доцільно вибраних або штучно створених умов.

11. Метод наукового дослідження явищ шляхом розкладу їх у думці на складові частини – це:

А. ... синтез.

Б. ... аналіз.

В. ... порівняння.

13. Метод має на меті отримання інформації з проведеного дослідження або з певного досліджуваного явища шляхом встановлення прямих контактів з випробуваними та іншими учасниками експерименту в умовах, що наближаються до природного спілкування.

А. Порівняння

Б. Індукція

- В. Дедукція
- Г. Усне опитування (бесіда, інтерв'ю)

14. Метод полягає у вивченні різних думок учнів/студентів щодо способів і прийомів в оцінках навчання, пропозицій і побажань щодо їх покращення. Основним способом реалізації цього методу є таке опитування, зміст і форма якого визначається специфікою дослідження.

- А. Бесіда
- Б. Інтерв'ю
- В. Метод експертних оцінок
- Г. Письмове опитування (анкетування)

15. Форма опитування, пов'язаний із залученням до оцінки досліджуваних явищ, процесів найбільш компетентних людей, думки яких доповнює й перевіряє, дозволяє досить об'єктивно оцінити те, що досліджує.

- А. Метод експертних оцінок
- Б. Бесіда
- В. Анкетування
- Г. Інтерв'ю

16. Метод, запозичений з психології, який використовується для визначення та вимірювання психологічних характеристик мовленнєвої діяльності. У цьому контексті тест розглядається як контрольне завдання, що проводиться в умовах, рівних для всіх учнів.

- А. Анкетування
- Б. Метод експертних оцінок
- В. Тестування
- Г. Бесіда

17. Метод, що розуміє регулярне відстеження стану об'єкта, значень окремих його параметрів з метою вивчення динаміки процесів, що відбуваються, прогнозування тих чи тих подій, а також запобігання небажаних явищ.

- А. Моніторинг
- Б. Дослідна робота
- В. Обстеження
- Г. Метод експертних оцінок

18. Метод внесення навмисних змін, інновацій в освітній процес у розрахунку на отримання більш високих його результатів з подальшою їх перевіркою та оцінкою.

- А. Дослідна робота
- Б. Моніторинг
- В. Обстеження
- Г. Анкетування

19. Загальний емпіричний метод дослідження, суть якого полягає в тому, що явища і процеси вивчаються в строго контрольованих і керованих умовах.

- А. Експеримент
- Б. Моніторинг
- В. Обстеження
- Г. Анкетування

20. Організована для вирішення методичної проблеми спільна діяльність випробовуваних і експериментатора.

- А. Експеримент

- Б. Моніторинг
- В. Обстеження
- Г. Методичний експеримент

21. Експеримент, що визначає вихідні дані для подальшого дослідження (наприклад, початковий рівень знань і вмінь учнів з якогось розділу програми).

- А. Формувальний
- Б. Констатувальний
- В. Контрольний
- Г. Перевірочний

22. Експеримент базується на навчанні з уведенням нового чинника (новий матеріал, нові засоби, прийоми, форми навчання та ін.), конструюються нові педагогічні технології, визначається ефективність їх застосування.

- А. Контрольний
- Б. Формувальний
- В. Констатувальний
- Г. Формуючий

23. Експеримент становить завершальний етап дослідження, за допомогою якого через якийсь проміжок часу після навчального експерименту визначається рівень знань і вмінь учнів, розвитку будь-якої якості особистості за матеріалами навчального експерименту.

- А. Констатувальний
- Б. Формувальний
- В. Контрольний
- Г. Перевірочний

24. Встановіть відповідність:

А. Спостереження – це ...	а) встановлення подібності предметів і явищ.
Б. Порівняння – це ...	б) процедура визначення кількісного значення процесу.
В. Вимірювання – це ...	в) засіб отримання первинної інформації про явище.
Г. Експеримент – це ...	вивчення окремих властивостей явища в спеціально створених умовах.

25. Аналіз навчальних матеріалів і документів (програм загальноосвітніх установ, протоколів методичних комісій, програм-концепцій комунікативної іншомовної освіти, програмно-методичних матеріалів для загальноосвітніх навчальних закладів, текстів контрольних робіт учнів і т.п.), педагогічних поглядів і методичних теорій у світлі цієї проблематики.

- А. Порівняння
- Б. Дедукція
- В. Індукція
- Г. Ретроспективне вивчення досвіду

26. Найбільш інформативний метод дослідження, який дозволяє побачити всі сторони досліджуваних явищ і процесів, що доступні сприйняттю спостерігача – і безпосередньо, і за допомогою різних приладів.

- А. Спостереження або метод систематичного спостереження за процесом навчання.
- Б. Порівняння

- В. Індукція
- Г. Дедукція

27. Результатом аналізу наукової літератури є:

- А. формулювання висновків.
- Б. написання огляду літератури з теми дисертаційного дослідження.
- В. критичне осмислення прочитаного.
- Г. визначення основних ідей.
- Ґ. всі відповіді вірні.

28. Додатки слід позначати:

- А. послідовно великими літерами української абетки.
- Б. послідовно арабськими цифрами.
- В. послідовно малими літерами української абетки.
- Г. послідовно римськими цифрами.
- Ґ. послідовно великими англійськими літерами.

29. Оберіть правильне позначення додатку:

- А. Додаток И
- Б. додаток Б
- В. Додаток Ї
- Г. Додаток І

30. Яким словом у письмовій роботі позначають ілюстрацію

- А. Мал.
- Б. Ілюстр.
- В. Рис.
- Г. Зображ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова О. Є., Єремєєва В. М., Мирончук Н. М. Методика організації науково-педагогічних досліджень: метод. посібник. Житомир, 2018. 76 с.
2. Борщовецька В.Д., Ігнатенко В.Д. Основи методики навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах: навч. посібн.. Біла Церква : БНАУ, 2018. 122 с.
3. Вайдич Н. В. Педагогічне спостереження. URL: <file:///C:/Users/ASUS/Desktop/17.pdf>
4. Гін А. О. Прийоми педагогічної техніки: Свобода вибору. Діяльність. Зворотний зв'язок. Ідеальність: посібник для вчителя. 13-е видання. Харків : Вид. група «Основа», 2015. 112 с.
5. Дешко С. Д., Гуня Л. М., Добош І. І. Мова та стиль наукових і науково-методичних праць. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/671>
6. Енциклопедія Сучасної України : багатотомне науково-енциклопедичне видання Інституту енциклопедичних досліджень НАН України. URL: <https://esu.com.ua/>
7. Завгородня Т. К., Прокопів Л. М., Стражнікова І. В. Методологія та технологія педагогічних досліджень: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2013. 76 с.
8. Кокнова Т. А. Методологія лінгвометодичного дослідження: навчальний посібник для магістрантів факультету іноземних мов. Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2019. 150 с.
9. Корягін М. В., Чік В. Ю. Основи наукових досліджень: навч. посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : Алерта, 2019. 492 с.
10. Кошка О. А., Красовська В. Ю. Педагогічний експеримент у системі інноваційної освітньої діяльності. Хмельницький: ХОППО. 2014. 126 с.
11. Мазур О. В., Подвойська О. В., Радецька С. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищих навч. заклад. філол. спец.. Вінниця : Нова Книга, 2013. 120 с.
12. Майборода В., Арошенко О., Скиба Я. Теоретичні засади науково-дослідницької діяльності суб'єктів освітнього процесу університетів : практичний посібник. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2015. 174 с.
13. Мовні засоби наукового стилю. URL: https://pidru4niki.com/1153010448789/dokumentoznavstvo/movni_zasobi_naukovogo_stilyu
14. Ніколаєва С. Ю. Методи та організація сучасних досліджень з методики навчання іноземних мов і культур: Навч.-метод. посібник для студентів магістратури та аспірантури. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2019. 136 с.
15. Ніколаєва С. Ю., Бориско Н. Ф., Майєр Н. В. Методика навчання іноземних мов і культур в європейському контексті у закладах вищої освіти: Навч.-метод. посібник для студентів магістратури. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2019. 100 с.
16. Орлова О. В. Методика навчання зарубіжної літератури : навч.-метод. посібн.. Полтава : ПНПУ, 2021. 109 с.
17. Основні вимоги до оформлення списку літератури за новими стандартами: методичні рекомендації / уклад.: М. П. Гребенюк, Г. З. Шевчук. Луцьк: ВІППО, 2019. 60 с.
18. ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ ДЛЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ У НАУКОВИХ РОБОТАХ (з урахуванням нормативних положень ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання). URL: https://library.chnpu.edu.ua/download/dstu_8302.pdf
19. Плотніков Є. Кількісні та якісні методи в експериментальних дослідженнях з методики навчання іноземних мов. URL: <https://www.researchgate.net/publication/341914652>
20. Положення про кваліфікаційні роботи в Державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет». URL: <https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/normativ/01092021%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86.%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B801.pdf>

21. Приклади оформлення джерел наведено відповідно до особистих консультацій і рекомендацій фахівців Книжкової палати України імені Івана Федорова. URL: <https://www.grafiati.com/uk/info/dstu-8302-2015/formatting-reference-list/>

22. ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». URL: <https://msu.edu.ua/library/wp-content/uploads/2019/02/prykklady-oformlennja-bibliografichnoho-opysu-zhidno-dstu-8302.pdf>

23. Радченко А.І. Методичні рекомендації щодо нового стандарту «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» (ДСТУ 8302:2015) / А.І. Радченко; ВД «Академперіодика» НАН України. 2-ге вид., доповн. К. : Академперіодика, 2017. 18 с.

24. Турчин Т. М. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження. *НАУКОВІ ЗАПИСКИ НДУ ім. М. ГОГОЛЯ*. 2021. № 3. С. 29 – 37.

25. Удовиченко Л. М. Методика навчання зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти. Київський університет імені Бориса Грінченка. Електронний ресурс, 2022. 121 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/41511/1/L_Udovychenko_Posibnyk_IF.pdf

26. Швець Ф. Д. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2016. 151 с.

27. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. URL: http://ism-lnu.podia.com.ua/wp-content/vidannia/pidr/metod_nauk_dosl.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Оформлення титульного аркуша кваліфікаційної (магістерської) роботи

Міністерство освіти і науки України

Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет»

Факультет _____

Кафедра _____

ПРИЗВИЩЕ ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ

ТЕМА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна (магістерська) робота

галузь знань _____

спеціальність _____

спеціалізація _____

освітня програма _____

Науковий керівник

(ППП науковий ступінь, вчене звання)

Додаток Б

Оформлення анотації

Андрійчак А.М. Реалізація комунікативного підходу на уроці англійської мови в старшій школі через використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Кваліфікаційна (магістерська) робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 014 Середня освіта. *Предметна спеціальність* 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)), *Освітньо-професійна програма* Середня освіта (Мова і література (англійська)). – ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Слов'янськ, 2023.

Зміст анотації

Ключові слова

Список публікацій здобувача

1.

Участь у науково-практичних конференціях

1.

Додаток В
Оформлення змісту

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ (за необхідністю).....	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. НАЗВА	11
1.1. Назва.....	11
1.2. Назва.....	18
1.2.1. Назва.....	18
1.2.2. Назва	21
1.2.3. Назва	24
1.3. Назва.....	27
Висновки до розділу 1	34
РОЗДІЛ 2. НАЗВА	36
2.1. Назва.....	36
2.2. Назва.....	46
2.3. Назва.....	56
Висновки до розділу 2	66
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ (за необхідності).....	78
Додаток А. Назва.....	79
Додаток Б. Назва	80

Додаток Г

Оформлення переліку умовних позначень

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Позначення	Розшифрування
АЛМ	Активний лексичний мінімум
ПЛМ	Пасивний лексичний мінімум
ТЗН	Технічні засоби навчання

Додаток Д

Оформлення елементів бібліографічного списку з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»

Книги:

Один автор

1. Дичківська О. О. Інноваційний менеджмент : конспект лекцій. Київ : ДІА, 2018. 82 с.
2. Бондаренко В. Г. Історія України. Львів, 2017. 153 с.
3. Лазор О. Я. Державне управління у сфері реалізації екологічної політики в Україні: організаційно-правові засади : монографія. Львів : Ліга-Прес, 2003. 542 с.
4. Ваш О. М. Етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. 104 с.
5. Гурманова Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ : ЦУЛ, 2017. 193 с.

Два автори

1. Мартиненко З. Е., Макар І. В. Управління підприємством: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2017. 296 с.
2. Палеха В. І., Карпова П. В. Менеджмент організацій : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 120 с.
3. Білоус С. І., Корнійчук В. П. Філософія освіти : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2016. 176 с.
4. Мороз І. С., Василенко Н. Ю. Маркетинг : конспект лекцій. Київ : Молодь, 2016. 102 с.
5. Вердіна С. А., Волков А. А. Контролінг : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с.
6. Вердіна С. А., Волков А. А. Контролінг : навч. посіб. Вид. 3-тє., переробл. та допов. Херсон, 2017. 212 с.

Три автори

1. Тарнавська Г. Я., Марценюк Н. С., Герасимова Т. М. Фінанси : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2017. 412 с.
2. Пустовенко В. В., Максименко І. Л., Яким А.С. Безпека життєдіяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2017. 348 с.

Чотири автори

1. Інновації : навч. посіб. / Гуревич Д. Т., Чекан О. С., Грибан О. М., Макарова В. В. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 389 с.
2. Вища математика : конспект лекцій / Ткачук Т.С. та ін. Київ, 2015. 82 с.

П'ять і більше авторів

1. Операційний менеджмент : підручник / С. М. Поплавська та ін. Київ : ЦУЛ, 2011. 267 с.
2. Охорона праці : навч. посіб. / О. І. Подольська та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2017. 264 с.
3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : станом на 10 жовт. 2017 р. / К. І. Мягченко та ін. ; за заг. ред. І. М. Ливанова. Київ : ЦУЛ, 2017. 428 с.

Автор(и) та редактор(и)/ упорядники

1. Веретенко В. В. Міжнародний маркетинг : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Марценюка. Київ, 2015. 374 с.
2. Бутенко М. П., Качур В. П., Петренко С. В. Психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Дутко. Київ : ЦУЛ, 2017. 332 с.

Без автора

1. 30 років історичному факультету: історія та сьогодення (1986-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. В. В. Черепані. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 340 с.
2. Етнографія : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Гарапка; уклад. А. І. Гарапка. Київ : ЦУЛ, 2018. 320 с.
3. Міжнародні відносини : монографія / за ред. М. А. Березовського. Київ : ЦУЛ, 2016. 162 с.
4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: П. О. Бедрія, О. О. Петренка. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.
5. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Тарнавського. Київ : ЦУЛ, 2016. 186 с.
6. Підготовка фахівців у ВНЗ в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Мукачево, 4-5 жовт. 2018 р. Мукачево : МДУ, 2018. 226 с.
7. Освіта в Україні: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Марценюк (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2017. 319 с.
8. Товарознавство / упоряд. В. Олексик. Київ, 2014. 804 с.

Багатотомні видання

1. Енциклопедія рослин / редкол.: І. М. Деркач та ін. Київ : ЦУЛ, 2016. Т. 8. 812 с.
2. Безруков В. Д. Поэзия : в 2 т. / ред. изд.: Л. Г. Мороз, А. Г. Мягченко; авт. вступ. ст. А. В. Сипина. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницького, 2016. Т. 2. 206 с.
3. Бюджетна система України: історія, стан та перспективи : у 3 т. / Акад. прав. наук України. Львів : Право, 2012. Т. 2 : Бюджетний менеджмент / заг. ред. Ю. П. Бубряка. 476 с. 5. Кучеренко Н. П. Казначейська справа : в 6 т. Київ : Право, 2016. Т. 3 : Контроль у системі Державного казначейства. 432 с.
4. Дендрофлора України. В 12 т. Т. 2. Дикорослі та культивовані дерева і кущі. Вип. 1. Покритонасінні / Л.І. Перхоменко. Київ : Наукова думка, 2012. 200 с.

Автореферати дисертацій

1. Петров О. Г. Музикотерапія : автореф. дис канд. псих. наук : 12.00.06. Київ, 2009. 40 с.

Дисертації

1. Петрук Л. А. Дослідження статичного деформування складених тіл : дис канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Львів, 2004. 140 с.
2. Винниченко О. М. Контроль соціально-економічного розвитку промислових підприємств : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Київ, 2018. 344 с.

Законодавчі та нормативні документи

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2015. 98 с.
2. Конституція України : станом на 1 жовтня 2017 р. / Верховна Рада України. Київ : Право, 2017. 93 с.
3. Про вищу освіту : Закон України від 05.09.2016 р. № 2145-VIII. Голос України. 2016. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.
4. Податковий кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393- VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 48-49. Ст. 536.
5. Про освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2018. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 15.11.2018).
6. Питання соціального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2017 р. № 1060. Офіційний вісник України. 2018. № 5. С. 430–443.
7. Про інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2019-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2018 р. № 43/2018. Урядовий кур'єр. 2018. 23 лют. (№ 35). С. 10.
8. Про затвердження Вимог до оформлення кандидатської дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2018 р. № 50. Офіційний вісник України. 2018. № 25. С. 139–141.
9. Інструкція щодо порядку оформлення і ведення особових справ отримувачів усіх видів соціальної допомоги : затв. наказом М-ва. праці та соц. політики від 19.09.2006 р. № 156. Баланс-бюджет. 2006. 19 верес. (№ 18). С. 15–16.

Архівні документи

1. Лист Голови Співки «Первоцвіт» Г. Ф. Петренка на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Поповича щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.

Патенти

1. Зернозбиральний комбайн: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.
2. Спосіб лікування гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.

Препринти

1. Марченко М. І., Кополович А. Д., Яким Б. М. Про точність визначення радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).

Стандарти

1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).
2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.
3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).

Каталоги

1. Історична спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Петров, О. В. Олійник. Харків, 2000. 64 с.
2. Пам'ятки історії та мистецтва Закарпатської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Петрик та ін.; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. іст. музей. Ужгород, 2003. 160 с.

Бібліографічні покажчики

1. Боротьба з злочинністю: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 3 / уклад.: О. В. Куріпта, відп. за вип. Н. М. Щур; Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2017. 60 с.
2. Іван Марченко : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Петрик. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 9).

Частина видання: книги

1. Якса А. П. Економічна політика держави. *Двадцять п'ять років з економічним правом* : вибрані праці. Харків, 2017. С. 205–212.
2. Корнійчук Т. О. Методи активізації навчально-пізнавальної діяльності. *Педагогіка* : навч. посіб. / за заг. ред. Т. О. Корнійчука. Київ, 2017. С. 195–197.

Частина видання матеріалів конференцій (тези доповіді)

1. Цехмістров І. І., Перець І. П. Про бюджет. *Дослідження проблем в Україні очима молодих вчених* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.

Частина довідкового видання

1. Павлик І. М. Право інтелектуальної власності. *Великий енциклопедичний юридичний словник* / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 683.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. *Основи педагогіки освіти* : словник термінів / за ред.: Т. О. Дмитрука, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.

Частина видання: продовжуваного видання

1. Безруков С. А., Хмельов А. А. Дослідження циліндричних оболонки. *Вісник Запорізького національного університету. Фізикоматематичні науки*. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.
2. Хорошилова С. А., Малафійк Л. О., Хмельов А. А. Моделювання складеної конструкції за допомогою матриць типу Гріна. *Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій*. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.

Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)

1. Коваль Л., Коваль П. Переваги дистанційної роботи. *Урядовий кур'єр*. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.

2. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂. *Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics*. 2017. Vol. 18, No 2. P. 109–118.

Електронні ресурси

1. Україна очима дітей : фотовиставка. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757&> (дата звернення: 15.11.2017).

2. Хміль І. О. Шляхи подолання правового нігілізму в Україні. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. Запоріжжя, 2016. № 3. С. 20–27. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr20_15v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017).